Tweemaandelijks tijdschrift
over alternatieve communicatie en Esperanto

30ste jaargang 1999/4 (178)
juli-augustus

HORIZONtaal

Palaveren
nieuwe stijl

ISSN 0772-540 X   Afgiftekantoor: ANTWERPEN X

In dit nummer

HORIZONTAAL, Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond v.z.w., 30ste jaargang.

Redactie en administratie: Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, tel.: (03) 234 34 00, fax: (03) 233 54 33, E-adres: horizontaal@fel.esperanto.be, infopagina's: http://www.esperanto.be/fel/nl.

Abonnementen: 600,– BEF / 33,– NLG (± 15 EUR)
Rekeningen: t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen: KBC 402-5510531-55 of ASLK 001-2376527-06; t.n.v. Libroservo Esperanto Nederland, Haarlem: postgiro rek.: 111 278

Redactie: Guido Van Damme, Ivo Durwael, Eddy Raats, Jo Haazen
Medewerkers: Paul Peeraerts, Jean Pierre VandenDaele, Lode Van de Velde, Emile Van Damme, Raymond Wylleman, Marc Cuffez, Chris Declerck, e.a.

Verantwoordelijke uitgever: Paul Peeraerts, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.

HORIZONTAAL verschijnt de 1ste van elke oneven maand.

Documentatiecentrum

Het Documentatiecentrum van de Vlaamse Esperantobond omvat een bibliotheek met meer dan 1600 titels en 87 tijdschriften over Esperanto, taalproblemen, Esperantologie en Interlinguïstiek. Het beschikt tevens over een eigen WEB-site waarop actuele informatie geregeld wordt aangepast en een INTERNET-aansluiting voor internationale raadplegingen. U kan er terecht alle werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur.

Esperanto op de radio

Er zijn regelmatige radiouitzendingen in het Esperanto. Sommige zijn gewoon via de middengolf te ontvangen, enkele gaan er via de satelliet (Eutelsat II of Astra), voor de meeste heb je echter een kortegolfontvanger nodig. Enkele programma's zijn ook via INTERNET (I) te beluisteren.

Station	Dag	Uur	kHz	meter
Havana	zo	*19.30-20.00*	13715	21,87
		22.00-22.30	13715	21,87
Peking	D*	*20.00-20.27*	7405	40,50
			9965	30,11
Rome (I)	za	*20.00-20.20*	9590	31,28
			11860	25,30

via Eutelsat (13° oost) 11446 MHz

Tallinn via internet: www er.ee/tallinn

Warschau	D*	08.00-08.29 (Eutelsat)		
		10.30-10.59 (Eutelsat)		
		15.30-15.55	7285	41,18
		20.00-20.25	7205	41,63

(De coördinaten voor de programma's van radio Warschau die worden uitgezonden via Eutelsat II zijn: 13° oost, 11471,5 MHz. Deze programma's zijn ook via INTERNET (www wrn.org /stations/poland.html) in realaudio te beluisteren.

Vatikaan	zo	21.20-21.29	1530	196
	en feestdagen		5882	51,00
	wo/do	21.20-21.29	7250	41,38
			9645	31,10
Wenen	zo	*04.05-04.29*	6155	48,74
		16.05-16.29	6155	48,74
	ma	01.05-01.29	6155	48,74

Alle programma's van radio Wenen zijn ook digitaal te beluisteren via de ASTRA satelliet (19,2° oost) 11141,25 en 12692 MHz.

* D = dagelijks
De tijdsaanduiding in cursief zijn volgens UT, de andere volgens MET.

Onder stimulans van ERV (Europese Radikale Vereniging) werd op 29 en 30 april in Brussel een colloquium gehouden over "De kost van (niet-)communicatie in de Europese Unie". Aan het colloquium namen een vijftigtal mensen deel uit vrijwel alle landen van de Europese Unie (EU). Toch was de belangstelling van diegenen, voor wie het colloquium eigenlijk bedoeld was, de Euro-parlementairen, bedroevend laag.

Het taalgebruik tijdens het colloquium was eigenlijk illustratief voor het probleem dat men erin behandelde. Zo moest Reinhard Selten (D) zich van het Engels en Helmar Frank (D) zich van het Frans bedienen, omdat er geen vertaling uit het Duits was voorzien, hoewel – zoals Selten opmerkte – het Duits toch de grootste taal van Europa is. Bij internationale bijeenkomsten wordt het echter zelden gebruikt. Fiorella Conti (I) begon haar lezing in het Engels, maar schakelde, na protest van de Italiaanse aanwezigen, over op het Italiaans, omdat vertolking uit het Italiaans wel voorzien was. Zij verontschuldigde zich bij haar landgenoten met het argument dat zij zo gewend is aan het feit dat men op internationale bijeenkomsten van haar verwacht dat ze in het Engels spreekt.

Reinhard Selten, die in 1994 de Nobelprijs voor Economie kreeg, schetste vooral de overheersing van het Engels. Hoewel het in de EU lang niet de belangrijkste taal is, en ook in een breder Europa niet, speelt het toch meer en meer een overheersende rol. Zo zijn wetenschappers in Duitsland – zelfs voor de eigen Duitse markt – vrijwel verplicht om in het Engels te publiceren. Dat Engels is lang niet noodzakelijk van goede kwaliteit.[1] Vooral het begrijpen van mensen wier moedertaal Engels is, blijkt moeilijk te zijn. Met anderen Engels spreken lukt nog wel. Maar Selten wijst erop dat het meer en meer om een soort "International" gaat, een sterk vereenvoudigde taalvorm die het Engels als basis heeft en dat sterk regionaal (afhankelijk van het land van oorsprong van de spreker) gekleurd is en waarin veel vakjargon voorkomt.

Selten ziet een veeltalig Europa (naar Zwitsers model) niet haalbaar. Bij het leren van vreemde talen ziet hij het grote gevaar, dat de keuze vooral wordt bepaald door de financiële sterkte van een land en niet door de "vrije keuze" van de gegadigden. Door het veeltalige Europa ontbreekt ook de Europese identiteit. Daardoor en door de groeiende resistentie tegen het Engels, vergroot het gevaar dat er ernstige conflicten ontstaan. Het Esperanto zou kunnen bijdragen aan Europese identiteit en zo het gevaar bezweren.

Palaveren nieuwe stijl

Studiedag: De kost van het niet-communiceren

Joseph Poth sprak over Linguapax. Dit Europese programma heeft tot doel de mindersheidstalen te beschermen.

Alain De Serres sneed het migratieprobleem aan. Die migratie is vooral invoer uit derde-wereldlanden, wat duidelijk wijst op de economische nood van die landen. De migratie van Europese burgers binnen Europa is duidelijk minder. Dit staat in contrast met de mobiliteit in de Verenigde Staten en Canada. Dat is duidelijk te verklaren door het feit dat in die landen slechts twee talen meespelen.[2] Binnen Europa illustreren Ierland en Vlaanderen dit fenomeen. De migratie van Ierland naar Engeland is stijgend, want er is geen taalbarrière; terwijl de migratie van Vlaanderen naar Frankrijk, omwille van de verschillende taal, dalend is.

Taalonderricht kan de mobiliteit bevorderen. Toch kiest ruim 30 % van de studenten voor het Engels en dat meer in het noorden dan in het zuiden van Europa. Ook deze situatie werkt grotere Europese integratie en identiteitsvorming tegen.

Hans Erasmus (NL) presenteerde twee projecten: *Neighbour*, over het nut van Esperanto als uitgangspunt bij het taalonderwijs, en *Relais*, een experiment waarbij tijdens een tweedaagse sessie het Esperanto effectief zou worden gebruikt als brugtaal tijdens een zitting van het Europees Parlement. Met dit experiment zouden de mogelijkheden van die taal kunnen worden aangetoond. Erasmus benadrukte de noodzaak om onderzoek te doen naar de aard en de omvang van het internationale talenprobleem. Velen zijn het wel eens over de principes van

taalgelijkheid, maar door de cultuur van de tevredenheid bij de leidende elite, overheerst de overtuiging dat het probleem de facto is opgelost en de weigering om wat dan ook aan de toestand te veranderen, omdat men die ziet als een "eerlijk verworven recht".[3]

Helmar Frank (D) sprak over het Experiment van Paderborn. Het betreft een wetenschappelijk onderzoek – dat in 1965 werd uitgevoerd en sindsdien niet meer werd herhaald. Aan het experiment namen scholen uit zes landen deel. Proefpersonen waren leerlingen uit het 3de en 4de jaar van de basisschool. Zij namen op vrijwillige basis deel. Opvallend was de oppositie van ouders, vooral van de hoger opgeleide. De resultaten werden vergeleken met leerlingen die een andere taal leerden en de resultaten van leerlingen met een vergelijkbaar IQ. Uit het onderzoek bleek dat zowel de moedertaal als de te leren taal invloed hebben op de resultaten van het onderwijs/leerproces.

"Soms staat Europa veraf van de realiteit. En dan zwijg ik nog over het taalgebruik. Het "Belliardees" is een superieure vorm van het "Wetstraatees".
(Uittredend euro-parlementslid De Coene, *De Morgen*, 10.5.99)

Toch geeft het onderzoek een aantal duidelijke richtingen aan. Het leren van Esperanto vergroot de capaciteit om een andere vreemde taal te leren. Het Esperanto verruimt de belangstelling voor het internationale element. En tenslotte vermindert het de vooroordelen tegen plantalen.

Een nieuwe, ruimere en wetenschappelijk beter onderbouwde herhaling van het experiment dringt zich op.

Gianfranco Dall'Alba vertrekt vanuit de stelling dat er tot nog toe geen grondige analyse en evaluatie van het huidige communicatiesysteem binnen de EU is gebeurd. Daarna presenteerde hij vier veel gebruikte systemen van internationale communicatie en de kosten en gebreken van het huidige Europese systeem. Tenslotte schetste hij de eigenlijke functie van het systeem en stelde hij een hypothetische oplossing voor, zowel voor de communicatie binnen de instellingen als die tussen de burgers. Zijn conclusie was echter duidelijk: door de uitbreiding van de EU is het in stand houden van het huidige systeem van gelijkheid van alle (officiële) talen binnen Europa niet meer haalbaar.[4]

Boja Brezigar, voorzitter van het Europees Bureau voor mindergebruikte talen, schetste enkele principes voor de basistaalrechten in Europa.

De taal van de burger mag nooit een bezwaar of een voorwaarde zijn om verkiesbaar te zijn als parlementair.

Elke burger moet het recht hebben om alle documenten in zijn eigen taal te raadplegen. En Europa kan nooit bindende regels opstellen over het taalgebruik binnen de lidstaten.

Daarna wijdde hij uit over de doelstelling van het Bureau dat het statuut van NGO heeft en voor 90 % van zijn werking kan terugvallen op subsidies vanwege de EU.

Fiorella Conti, vertegenwoordiger van het Italiaanse ministerie van onderwijs, presenteerde de resultaten van een project over de introductie van het Esperanto in Italiaanse scholen. Er werden uitvoerige voorbereidende studies gemaakt op basis van alle mogelijk beschikbaar materiaal. Bij de introductie in het onderwijs strandde het hele project echter op de vrijheid van de ouders die met een grote meerderheid voor onderwijs van het Engels kozen.

Wie over de problematiek meer wil weten, kan terecht in het boek *La kostoj de la eŭropa lingva (ne-)komunikado.* Giorgio Pagano (Red.), ERA, Romo, 1994. Het boek is verkrijgbaar bij de Vlaamse Esperantobond. Prijs: 990,– BEF/24,54 EUR + verzendingskosten.

1. Dat fenomeen werd al eerder in ons tijdschrift gesignaleerd. Zie *"Internationaal Wetenschappelijk tijdschrift,"* Esperanto-Panorama, 1988/2., p. 1. Dat Selten het fenomeen nog steeds naar voor schuift, wijst erop dat de toestand eerder verslechtert dan verbetert.
2. Dat de migratie in Europa minder is heeft ook daarmee te maken dat de economische verschillen zoals werkeloosheidsgraad en huisvestingsproblemen kleiner zijn. Toch is de taalbarrière verre van verwaarloosbaar.
3. De tekst van de lezing zullen wij in een volgend nummer publiceren.
4. Ook de tekst van deze lezing zal wellicht in één van onze volgende nummers verschijnen.

Hoe mensen ook Esperanto leren, één ding is zeker, ze leren (of leerden) het niet op school, want bij nader order behoort Esperanto niet tot het officiële leerpakket van het lager of middelbaar onderwijs. Toch zijn er aanduidingen dat het onderwijzen van Esperanto positieve effecten zou kunnen hebben op schoolresultaten, al is er daarover nog wel doorgedreven onderzoek nodig. Nu de Universiteit van Leuven juist een onderzoek heeft afgrond over het verband tussen school/leerling en schoolresultaten, komen er misschien budgetten vrij om daaraan te besteden.

Maar zolang het niet zover is, moeten we het doen met de traditionele wegen. Hoog daarop scoort de zelfstudie – bijvoorbeeld met de cursus *Esperanto Programita* (een pakket: cursusboek, woordenboek, cassette kost 1525,– BEF/ 37,80 EUR + verzendingskosten) waarmee de student uitstekende resultaten kan bereiken; of de correspondentiecursus (1000,– BEF + 200,– BEF/24,79 + 4,96 EUR) voor een uitspraakcassette). Voor beide cursussen kan men terecht op het centrale adres van de Vlaamse Esperantobond.

Een andere weg zijn de vele Esperantocursussen die door de verschillende clubs worden georganiseerd. De avondcursus in de Stedelijke Leergangen voor Talen van Antwerpen is tot nader order de enige officiële cursus waardoor de leerling na het met succes afstuderen ook wordt beloond met een officieel getuigschrift. Deze cursus heeft plaats op dinsdag- en donderdagavond.

Na haar ervaringen met het afgelopen jaar, gaat de Gentse club voort op de ingeslagen weg. Op 7 september start een tweewekelijkse vervolgcursus om 19.00 uur in de Volkshogeschool aan de Bargiekaai 1. In het begin van het nieuwe kalenderjaar start dan opnieuw een intensieve cursus voor beginners... een uitstekende manier om zich nog klaar te stomen voor eigen activiteit tijdens de daarop volgende zomer.

In Tienen wordt er een basiscursus georganiseerd van 12 oktober 1999 tot 2 mei 2000, telkens op dinsdagavond van 19.00 tot 21.00 uur. De cursus heeft plaats in PITO, Alexianenweg, Tienen.

Ook in Brugge kan je dit jaar weer terecht. Daar start na de informatiedag op zaterdag 25 september een cursus in Hof van Watervliet.

Leuven houdt vast aan zijn reeds traditionele spoedcursus (14 uur intensief werken!) op zaterdag 23 en zondag 24 oktober telkens van 9.00 tot 17.00 u. Woensdag 27 oktober, start de gewone beginnerscursus van 19.30 tot 21.30 uur.

Waar leerden de goden Esperanto?

over Esperantocursussen in Vlaanderen

In Brasschaat wordt de cursus in samenwerking met de seniorenraad hervat terwijl in Kalmthout opnieuw een wintercursus wordt georganiseerd in samenwerking met het Davidsfonds. Verder zal er een leesronde zijn in Oostende en een conversatiecursus in Antwerpen. En tenslotte vermelden we ook nog eens de cursus in Londerzeel die wordt georganiseerd naar aanleiding van het 3de Europees Esperantocongres in Oostende.

Alle details over plaats en tijd, de juiste startdatum en de kostprijs van al deze cursussen zijn nog niet bekend. We hopen alles in ons volgende nummer op een rijtje te kunnen zetten.

Bij de tekst over de kandidaten voor het Europees Parlement zijn er enkele rechtzettingen nodig. Eerst en vooral heeft België geen 24 maar 25 parlementsleden in Europa. Verder wenst Germain Pirlot met nadruk te stellen dat het aanschrijven van de Europese parlementsleden geenszins het werk is van één man, maar van een heel team, zowel in Vlaanderen als in Europa. Hij drukt zijn erkentelijkheid uit tegenover deze mensen en meent dat het vermelden van alleen zijn naam onterecht is.

Tenslotte kregen we ook nog een (late) reactie van Frank Vandenbroucke (SP). Hij antwoordt: Ik steun Uw voorstel om een objectief onderzoek te doen naar Uw voorstel om het esperanto als brugtaal te gebruiken in de Europese Unie. Ik denk dat dergelijk onderzoek nuttig zou kunnen zijn. Anderzijds moeten we erkennen dat Europa een gebied is met een grote diversiteit aan culturen en aan talen. Dat is geen handicap, dat is een troef. In die zin zullen de SP-leden in het Europese Parlement zich blijven inzetten voor het doen respecteren van alle talen van de Europese Unie. Wij zijn bovendien van oordeel dat de administratie van de Unie zich zo moet organiseren dat iedere burger van de Unie zich in een van de officiële talen van de Unie tot de Unie kan wenden.

Toen wij in februari in het dorpje Beur aankwamen, begon juist de linzenoogst die weldra zou worden gevolgd door de graanoogst. Ram Prasad ontving ons met de woorden: "Ik ben gelukkig dat God mij uitverkoor om jullie te ontvangen." Ziehier de prachtige cultuur van mensen die kunnen lezen noch schrijven, maar wel een grote hartsadel hebben. Elke morgen waren wij om vijf uur op de velden om de relatieve koelte

De aarde doorploegen

de intimiteit van Indië - de shock van Japan

optimaal te benutten. De buren zijn verwonderd en komen poolshoogte – polshoogte zou hier een terechte verschrijving zijn – nemen van die vreemdeling, die naar men zegt in zijn eigen land ook boer is en die samen met hen op de opengeploegde aarde hurkt. De gemeenschappelijke taak, een ware universele taal, heeft de wonderlijke kracht om banden te smeden.

Weg zijn de altijddurende agressie van de stad en zijn mensenmassa. Tijdens ons verblijf in Beur worden wij stilletjes aan van Indië doordrenkt. Wij proberen het niet te ontdekken, maar voor één ogenblik, slechts één ogenblik, ervaren wij Indië. Het leert ons dat we intens van het nu moeten genieten, want het is zo broos. De dagelijkse overwinning op het noodlot moet men proeven en feestelijk beleven om beter het komende ongelukkig zijn te kunnen verjagen. Hoe ondraaglijk de miserie van een deel van de Indische bevolking ook moge zijn, de armoede die de familie Prasad doormaakt, is geenszins onmenselijk. Armoede die plaats laat voor de Goden, voor feesten, voor tijd... dat is voor geen geld te koop.

Het leven van de mensen in deze streken elke dag meeleven, is niet altijd gemakkelijk. De maaltijden (twee per dag) bestaan onveranderlijk uit linzen met rijst 's morgens en linzen met chapati (een soort tarwepannenkoeken) overstrooid met een snuifje groenten-kruiden. Geen wonder dat zes maanden van dit diëet de tien kilogram gewicht die we door de Hongaarse worst hadden bijgewonnen, teniet doen. De eeuwige linzen geven ons natte dromen over camenbertkaas en krokant stokbrood. Bruno leidt aan een chronisch proteïne- en vitaminetekort en sleept zich zonder energie voort en is meteen uitgeput door de minste inspanning. Hij is niet in staat zijn hangmat te verlaten. We hebben noch geneesmiddelen noch een verzekering, behalve die van de Voorzienigheid.

En dan bevinden we ons in een andere wereld. Weg van Beur. In Japan. We geloven onze ogen niet wanneer we 's avonds in Shinjuku, een wijk van Tokio aankomen. Alles schittert er onder het neonlicht van de super-uitgeruste stad. Is dit echt dezelfde planeet?

> Ni ne provas esplori ĝin, sed por momento, nur momento, ni spertas Hindion, kiu instruas al ni, ke la nunon oni intense ĝuu.

Viaducten, ondergrondse steden, kunstmatige eilanden – de angst voor de verstikkende stad slaat ons om het hart. We zitten gevangen in het beton van de honderdarmige stad, we stikken en walgen van de overdreven consumptiedrang die gepromoveerd is tot het nationale motto, terwijl ongebreidelde spilzucht het levensprincipe is.

Onze toeristische gids bood geen moedgevende perspectieven om het Land van de Rijzende Zon te ondekken. "Toeristen zullen er wellicht niet in slagen een woning van binnen te zien. Nog minder kans hebben zij er te overnachten." Toch waren wij tijdens ons verblijf van negen maanden te gast bij ruim twintig gezinnen... het verblijf in de Shinto-tempel niet meegerekend.

(vrij naverteld op basis van: *Ok jaroj da nomadismo ĉirkaŭ la tero renkonte al tero kaj homoj;* – wordt vervolgd)

Maryvonne en Bruno Robineau, *Ili vivis sur la tero.* Opera, Nantes, 1998. 16 x 24 cm. 248 p. 720,– BEF (17,87 EUR) (+ verzendingskosten)

Wie een klassieke opleiding heeft genoten, herinnert zich misschien nog Caesars *De Bello Gallico* over de Romeinse veroveringen. Caesar, de Nerviërs en Ambiorix zijn waarschijnlijk het enige beeld dat de meesten van ons uit die periode van onze geschiedenis voor de geest kunnen halen. Ongetwijfeld was in die tijd het leven in een Gallisch dorp niet helemaal hetzelfde als dat in een Keltisch, maar de verschillen zullen wellicht miniem geweest zijn. En over dat leven schets Anna Löwenstein in *La ŝtona urbo* een uitstekend beeld. Niet door de ogen van de koene jager die dapper erop uittrekt, maar via de belevenissen van een jong meisje, Bivana, dat ademloos luistert naar de verhalen van de verteller en dat met schade en schande zich leert te kwijten van huiselijke taken als spinnen, koeien melken en graan malen. Ze leert, van haar tante, ook de stiel van het wolverven.

Ook de religieuze gewoonten, ceremonies en feesten en het (bij)geloof worden op een meesterlijke wijze door de ogen en de geest van het meisje gepresenteerd. Schrijnend is de beschrijving hoe dat goede leven en de hele gemeenschap met de inval van de Romeinen totaal wordt verwoest. Het meisje wordt als slavin naar Italië meegenomen en verliest haar hele familie en haar hele verleden, kortom haar volledige identiteit.

In Italië komt zij – relatief gelukkig – terecht in een landhuis op het platteland. Daar moet zij een nieuwe persoonlijkheid opbouwen en leert ze opnieuw leven: een nieuwe taal, nieuwe taken, nieuwe gewoonten, nieuwe goden... Met de tragische levensomstandigheden van slaven, die haar persoonlijk bespaard blijven, wordt de lezer geconfronteerd via toevallige ontmoetingen met andere landgenoten of slaven, die het lot niet zo gunstig gezind was. Uiteindelijk wordt ze als bedgenote aan een andere slaaf toegewezen, die haar, samen met hun zoontje, meeneemt. naar Rome

Daar begint alweer een nieuw leven, met meer zelfstandigheid en relatieve welstand, tot opnieuw het noodlot toeslaat door een brand die een groot deel van Rome, waaronder ook de wijk waar Barbara – de naam die ze in Italië gekregen heeft, omdat men haar Keltische naam, Bivana, niet kon uitspreken – woont, in puin legt. Die nieuwe naam staat ook symbool voor de nieuwe identiteit die ze in Italië heeft moeten aannemen. Vechtend voor wat het haar lief is, slaagt ze erin haar dochtertje, dat in Rome geboren werd, en haar man te redden... Haar zoon ziet ze echter voor goed ten ondergaan.

Het boek is voortreffelijk zowel wat stijl, taalgebruik en inhoud, die evenwichtig over de drie delen is verdeeld, betreft.

Historische roman

Wel is het m.i. een beetje jammer dat de ontpersoonlijking van Bivana, die uitstekend getekend wordt, te expliciet wordt meegedeeld, in plaats van de lezer enkel via literaire middelen – het gebruik van symbolische gebeurtenissen, die ook aanwezig zijn, tot de juiste conclusies te leiden.

Toch kan deze roman door de originaliteit van het thema en de invalshoek, de toets met de betere auteurs van bijvoorbeeld de Nederlandse boekenmarkt doorstaan. Voor zijn plaats binnen de Esperantoliteratuur kunnen we volmondig de mening van William Auld bijtreden: dit boek wordt ongetwijfeld één van de klassiekers.

Niet alleen omwille van zijn inhoud is dit een historisch boek, maar ook omwille van zijn ontstaansgeschiedenis. Het genre is nieuw voor de Esperantoliteratuur en dit werk scoort er meteen goed in. Maar een wereldprimeur is ongetwijfeld het feit dat de auteur ook de vertaler is. Immers Anna Löwenstein schreef het boek in het Engels – het zal weldra worden uitgegeven onder de titel *The Stone City* – en vertaalde het meteen in het Esperanto. Dat de Esperantoversie uiteindelijk nog eerder van de persen rolde dan de Engelse kan enkel maar aan zijn waarde bijdragen.

gvd

Anna Löwenstein, *La ŝtona urbo*. Antwerpen, FEL, 1999. 350 p. ISBN 071205 77 0. Prijs: 997,– BEF/24,71 EUR + verzendingskosten.

Lezers die *La ŝtona urbo* bestellen voor 1 september 1999 hoeven de verzendingskosten niet te betalen.

Ten goede/ten kwade

informatie via het Internet en Esperanto

De nieuwsbrief van *La Konkordo* (mei 1999) opent met volgend tekst:

"Antaŭ nelonge mi ricevis tra interreto esperantlingvan mesaĝon el Jugoslavio en kiu oni invitas min konsulti iun hejmpaĝon kun informoj pri la nuna stato de la lando. Se mi estus ricevinta ion tian antaŭ la kosova milito mi tre ĝojus pri tiu uzo de Esperanto. Nun tamen – post vizito de la koncernata hejmpaĝo kun precipe partiecaj informoj – tio memorigas min nur pri la konata diro ke en milito la vero ĉiam estas la unua viktimo. Cinike oni povus diri ke Esperanto eĉ taŭgas por propagandaj celoj. Intertempe pereis dekoj da homoj, vagas dek miloj da homoj senhejme tra najbaraj landoj kaj detruiĝis grandaj partoj de Jugoslavio. Oni preskaŭ hontas vivi ĉi tie en trankvileco..."

Het is jammer dat sommigen Esperanto gebruiken voor propagandadoeleinden. Toch kan je er ook nuttige informatie over de Kosovo-crisis mee ontvangen. Kijk bijvoorbeeld eens op pagina 10 van dit nummer. De informatie over het hulpprogramma dat daar wordt voorgesteld, werd ons via het internet bezorgd. Op de info-lijst van UEA "landa agado" is ook een tijdje een discussie over het Kosovoprobleem aan de orde geweest. Wij kunnen ook verwijzen naar het boek *"Spite al ĉio, Bosnio"*, dat we bespraken in Horizontaal, 1998/4, p. 15. En uit een brief van Roland Rotsaert citeren we: "Gisteren kreeg ik een brief van een kennis-esperantist uit Albanië, waarmee ik sporadisch contact heb. Hij bevestigt in grote lijnen wat ik hier de voorbije weken kon lezen en horen. Hij betreurt nochtans dat alle media een aspect van het conflict uit het oog verliezen: het economisch belang van Kosovo. Het is een volgens hem vruchtbaar land met onschatbare bodemrijkdommen.

Dit deed mij terugdenken aan wat iemand uit Klein-Joegoslavië mij enkele jaren geleden terloops vertelde: 'Het is een schande dat onze regering alles in het land wat maar geld kan opbrengen voor een appel en een ei van de hand doet, alleen maar om de militaire uitgaven te financieren.' Het ging concreet om massale ontbossing, om het hout te verkopen.

Ik heb nog eens gebladerd in de tientallen pagina's lectuur die ik per week over Kosovo voorgeschoteld krijg, en inderdaad, als daar al iets over de economische achtergrond in staat, dan is het toch goed verborgen."

Ook in MONATO (1999/5, p. 12) kan je een artikel lezen over de belangrijke rijkdom aan grondstoffen en landbouwmogelijkheden die Kosovo heeft.

Dus ja, wat je er ook van denkt, ook al kan je Esperanto ook voor negatieve informatie en propaganda gebruiken, niemand kan ontkennen dat als je wil, je via Esperanto informatie uit eerste hand kan krijgen, die gemakkelijker ontsnapt aan de bewuste of onbewuste censuur van andere massamedia.

Wie de Esperantobeweging in Bosnië-Hercegovina op een andere manier wil steunen dan zoals voorgesteld op pagina 10, en ook nog interessante informatie over de situatie in de Balkan wil hebben, zou zich het boek *"Spite al ĉio, Bosnio"* kunnen aanschaffen. Het bevat bijdragen waarin personen uit verschillende bevolkingsgroepen hun kijk geven op gebeurtenissen tijdens de oorlog in Bosnië in 1994. De prijs bedraagt 396,– BEF (9,82 EUR) + verzendingskosten.

Academische raakvlakken

Esperanto en gezondheid

De Universala Medicina Esperanto-Asocio (UMEA) betrekt Esperanto in de aktuele geneeskundige wereld. UMEA kan dus niet enkel artsen aanbelangen; maar eveneens tandartsen, dierenartsen, apotekers, kinesisten, verpleegkundigen. Esperantogebruikers (of clubs) die hun medische kennis in het Esperanto willen bijscholen zijn ook welkom. Zo krijgen zij een idee van de mogelijkheden en van de evolutie van de Internacia Lingvo (ILo) op medisch vlak.

UMEA wil door het gebruik van Esperanto de grote voordelen ervan als medische taal aantonen: wetenschappelijke klaarheid, direkte communicatie, geen dubbelzinnige vertaling. Zelfs voor patiënten in het buitenland vormt zij, wegens haar strukturele eenvoud, een uitstekende taal om consult in te houden. Dit laatste verklaart het succes van het consultatie-kabinet in Esperanto, onder leiding van Dr A. Maruŝka, op de laatste Esperanto Wereldcongressen (UK) van UEA.

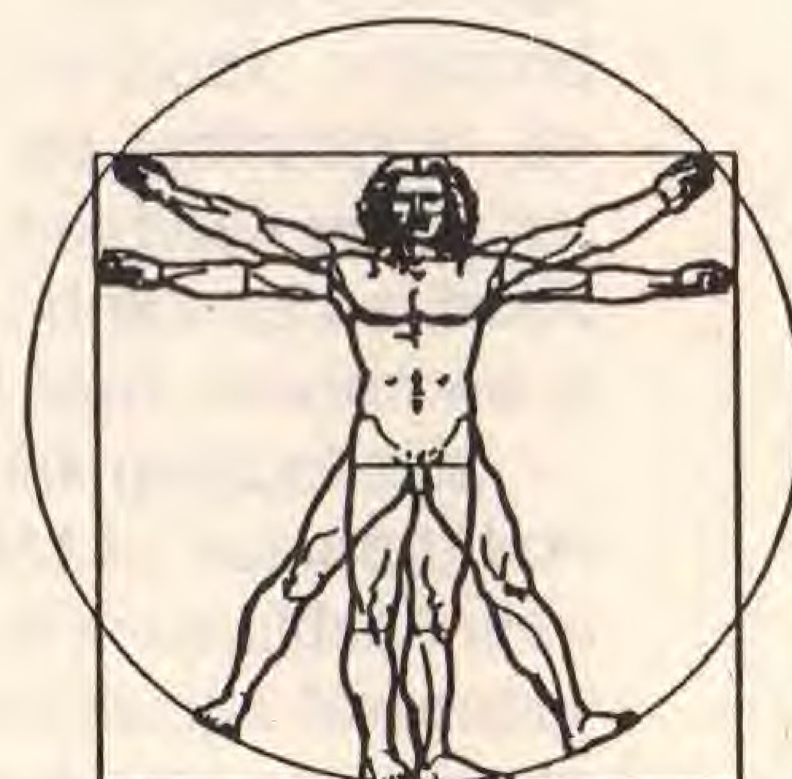
UMEA houdt tijdens elk UK een speciale zitting van 1 tot 2 halve dagen, met medische demonstraties of met een geleid bezoek aan ziekenhuizen van de streek. Het tijdschrift van de vereniging, *Medicina Internacia Revuo* (MIR), verschijnt minstens tweemaal per jaar. In Montpellier (aug. 1998) werd een speciaal congresnummer van MIR toegekend. Verder kregen de aanwezigen er ook een internationaal adresboekje met de aangesloten "medicinistoj". Op deze manier wordt het direct contact (mededelingen en discussie) tussen meer dan 350 aangesloten leden over 48 landen via het Esperanto bevorderd.

Op het UMEA-congres (IMEK) in 1989 te Kortrijk hadden zich 101 deelnemers ingeschreven waarvan een dertigtal Belgische Esperantosprekers. Het is dan ook verwonderlijk en enigszins spijtig dat volgens het ledenboekje van 1998 voor gans België slechts 4 geïnteresseerden hun bijdrage (lidgeld + abonnement) voor UMEA betaalden. Gebrek aan informatie? Uit het oog, uit het hart?

Om zich in het voordeel van ieders gezondheid beter te kunnen ontplooien heeft UMEA van iedereen meer aanmoediging nodig! De beste steun is uw lidmaatschap: UMEA heeft daarvoor de volgende jaarlijkse bijdragen voorzien:

- Een Gewoon (steunend) Lid betaalt 4,54 EURO en ontvangt daarvoor een lidkaart en het officieel kenteken van UMEA. Leden mogen jaarlijks tijdens het Esperanto Wereldcongres de UMEA-zitting(en) bijwonen met het recht er advies te geven.
- Een Actief Lid betaalt 13,61 EURO. Hij ontvangt naast het bovenstaande alle publicaties van UMEA: namelijk

  2 x *Internacia Medicina Revuo* en eventuele publicaties als *Medicina Kuriero.*

Wie voor 3 jaren ineens aansluit krijgt 10 % korting, wegens de verminderde administratiekosten. Voor een gewoon lid (3 jaar) betekent dat dus 12,26 EUR; voor actief lid (3 jaar): 36,76 EURO.

Lidgelden kunnen worden betaald in Polen (D-ro W. OPOKA, Algemeen Sekretaris) of in Japan (bij Prof. S. YAMAZOE, Penningmeester). Nog veel vlugger en eenvoudiger is het lidgeld in België zelf te storten op: PCR-rekening: 000-1631831-97 van: UEA-Rotterdam met vermelding: "voor konto UMEA-X, bijdrage (1 of 3 jaar)". Breng ook de landelijke vertegenwoordiger (Landa Delegito (LD) van de UMEA in je land op de hoogte van je aansluiting en betaling, dan kan je ook over eventuele plaatselijke UMEA-aktiviteiten worden geïnformeerd. De Landa Delegito zal je ook graag helpen met je vragen omtrent UMEA.

De LD van UMEA voor Belgie is: Dr P.J. De Backer, Sint-Jorisstraat 15, 8500 Kortrijk, tel.: (056) 21 13 90.

De bedoeling was dat deze tekst reeds in één van de vorige nummers van *Horizontaal* zou zijn verschenen. Toch zal de landelijke afgevaardigde zijn best doen opdat mensen die zich dit jaar nog aansluiten ook de de uitgaven van het eerste semester van 1999 zullen krijgen.

De oorlog in Kosovo veroorzaakte een menselijke katastrofe die honderdduizenden treft en op de vlucht drijft. De vluchtelingen bevinden zich vooral in Albanië, Macedonië en Montenegro (ongeveer 700 000), maar ook in Bosnië kwamen, volgens de tellingen van de Bosnische overheid, 15 000 Kosovaarse vluchtelingen en 15 000 Servische uit Sangako.

Hulp aan Kosovo

Behalve te moeten zorgen voor de eigen Bosnische vluchtelingen, ziet Bosnië zich nu ook nog geplaats voor het probleem van de opvang van deze vluchtelingen uit Kosovo. Daarom werden er verschillende vluchtelingenkampen opgezet (in Rakovica, Tuzla, Zenica, Maglaj, Tešanj en Bosanski Petrovac. Daarenboven worden ook nog tal van vluchtelingen door mensen thuis opgenomen, bij familie of bekenden. Tal van gezinnen namen 4 tot 10 vluchtelingen op.

Deze vluchtelingen hebben dringend hulp nodig, vooral: voedsel, hygiëneproducten, kleding en materiaal voor kinderen. Espero, een NGO-hulporganisatie opgericht in de schoot van de Bosnische Esperantovereniging (ELBiH) naar aanleiding reeds van het Bosnische conflict en met de bedoeling toen Bosnische vluchtelingen te helpen, heeft zich nu ook tot doel gesteld 1000 voedselpakketten te bedelen (met doffe be en lange ee in de-). Deze voedselpakketten kosten ongeveer 900,– BEF terwijl er ook nog 100,– BEF voor verpakkings en distributiekosten zijn voorzien.

Vlaamse Esperantosprekers kunnen deze hulp bieden via FEL of via UEA. (Giften voor dit project zijn niet aftrekbaar van de belastingen!)[1]

De werking van Espero kan je als volgt schematisch weergeven:

- werfcampagne bij bedrijven, instellingen en individuen;
- advertenties in kranten;
- strooibiljetten en informatie (met aanwijzingen voor het overmaken van individuele bijdragen.
- fondsenwerving op een lokale of landelijke rekening
- overmaken van de ingezamelde gelden op rekening: Espero Sarajevo, nr. 5317151-280-1721372 van Central Profit Banka van Sarajevo (rekening: Deutsche Bank AG Frankfurt ACC 9362617, Swift Coe: CEBABA 22
- aankoop van goederen en verpakking in kartonnen dozen "Espero"
- distributie via vluchtelingenkampen (volgens een officiële lijst van de overheid)
- distributie onder families die vluchtelingen hebben opgenomen, (op basis van lijsten opgesteld door de gemeentelijke overheden)

Wie bedenkingen heeft bij de rol van NATO in het hele probleem en de te grote betrokkenheid van België, maar toch de vluchtelingen een handje zou willen toesteken, kan misschien via deze neutrale weg zijn steun overmaken.

Wat kan je tegenwoordig voor 1000, fr. nog kopen?

bloem	**5 kg**	**80,– BEF**
rijst	**3 kg**	**80,– BEF**
suiker	**5 kg**	**80,– BEF**
olie	**5 l**	**200,– BEF**
melkpoeder	**1 kg**	**100,– BEF**
zout	**1 kg**	**20,– BEF**
diverse kruiden	**0,5 kg**	**60,– BEF**
tandpasta	**2 tubes**	**40,– BEF**
vitaminen	**1 pakje**	**80,– BEF**
waspoeder	**3 kg**	**100,– BEF**
zeep	**1 kg**	**60,– BEF**
Totaal	**27,5 kg**	**900,– BEF**
Kosten (verpakking, transport, distributie)		**100,– BEF**
Totaal voor 1 pakket:		**1000,– BEF**

1. De redactie nam contact op met *Artsen zonder Grenzen* en *Het Rode Kruis Vlaanderen* om te onderzoeken of giften via hen (met belastingattest) aan de organisatie in Sarajevo zouden kunnen worden overgemaakt en ook met de vraag van rechtstreekse hulp van beide organisaties aan het project ESPERO. Op beide vragen kregen wij echter een negatief antwoord al gaf vooral AZG wel blijk van positieve belangstelling.

Esperanto – Grammatica met oefeningen

We besteden aandacht aan het feit dat er onlangs een *Esperantogrammaticaboek* is verschenen van de hand van de auteurs van deze taalrubriek. En er gebeurt meer op het gebied van Esperantotaalboeken: er zijn initiatieven gaande om een opvolger te maken voor het Prismawoordenboek van A.J. Middelkoop. Naar aanleiding hiervan zullen we een aantal artikelen publiceren over het woordenboek. In de komende taalrubrieken zullen we vanaf nu ook regelmatig een taalpuzzel presenteren. Deze keer bespreken we ook hoe je het Nederlandse woord „moeten" in het Esperanto kunt weergeven. In deze rubriek gaan we graag in op uw vragen. Ons adres is: Arjen-Sjoerd en Roel, p/a Oostveenweg 15, NL-7533 VP Enschede. *E-mail: asdevries@wxs.nl.*

Esperanto

Grammaticaboek met oefeningen

Onlangs is ons grammaticaboek *Esperanto-Grammatica met oefeningen* verschenen. Op 29 mei werd het boek officieel gepresenteerd. Het is een pil geworden van 446 bladzijden en er zit een cd bij met uitspraakvoorbeelden en met muzikale bijdragen van *Akordo* en *Kajto.*

De taalrubriek vormde de basis voor het boek. Het omgekeerde is echter misschien nog wel meer van toepassing: het boek vormde tevens de basis voor de taalrubriek. In de tijd dat het IJK in Nederland werd gehouden (1989), besloten we een redelijk omvangrijk grammaticaboek te gaan schrijven. We hadden echter geen idee hoe we een dergelijk project zouden gaan aanpakken. Het begon al bij de opbouw van het boek: moest het systematisch, alfabetisch of in oplopende moeilijkheidsgraad? Eigenlijk kwamen we er niet uit. Toen Rob en Nora Moerbeek in 1990 stopten met de redactie van de taalrubriek van het toenmalige tijdschrift *Fenomeno,* leek het ons een goed plan om deze taak van hen over te nemen. Op die manier zouden we immers maandelijks een aantal stukjes over grammatica produceren, en zo in de loop van de tijd een verzameling ruw materiaal hebben, waarmee we dan later een boek konden samenstellen.

In 1996 hield *Fenomeno* op te bestaan. We hadden in dat tijdschrift reeds 54 afleveringen van de taalrubriek gemaakt, en zo al aardig wat materiaal voor het boek bij elkaar gesprokkeld. Al enkele jaren ervoor hadden we het idee dat we alles wat we over Esperantogrammatica kwijt wilden, reeds hadden opgeschreven, zodat het tijd werd om het beschikbare materiaal systematisch te rangschikken. Eigenlijk leek het dus tijd om met het redacteurschap van de taalrubriek te stoppen. Bij het rangschikken van materiaal bleken er echter nog flink wat hiaten in ons materiaal te bestaan.

Tot dat moment stond de taalrubriek een beetje ten dienste van het boek: het was ons proeftuintje. Nu werden de rollen omgedraaid: door het opvullen van ontbrekende stukken van het boek, ontstond er weer nieuw materiaal voor de taalrubriek. Zo bleek de wisselwerking tussen het boek en de rubriek zeer productief: zonder rubriek was het boek er nooit geweest, en zonder het boek zouden we al vele jaren geleden met de rubriek gestopt zijn.

Toen in 1996 *Fenomeno* ophield te bestaan, kon de taalrubriek worden voortgezet in de tijdschriften *FEN-X* en *Horizontaal.* Hiermee is ons lezerspubliek aardig toegenomen. De rubriek veranderde toen ook nogal van uiterlijk. Eerst was het een maandelijkse rubriek van twee pagina's; nu werd het een tweemaandelijkse rubriek van vier pagina's. Dit is inmiddels onze 22ste editie van de taalrubriek in deze vorm.

Er zijn wellicht mensen die alle 75 voorgaande taalrubrieken hebben bewaard en zich afvragen of het nog wel zin heeft om het boek aan te schaffen. We kunnen rustig stellen dat de aanschaf van het boek de moeite waard is. De stukjes uit de taalrubriek zijn vrijwel allemaal in herschreven vorm in het boek terechtgekomen. Verder staat er in het boek ook veel niet eerder verschenen materiaal. Daarbij gaat het vaak om stukken die te omvangrijk waren om in het kader van de taalrubriek te behandelen. Bovendien is dankzij een praktische inhoudsopgave en een register het materiaal in boekvorm veel beter toegankelijk dan op 75 losse vellen.

Vanaf nu publiceren we niet langer materiaal dat ook al in het boek is verschenen. Dat betekent dat we het roer om moeten gooien. Vanaf nu zal de taalrubriek er anders uit moeten gaan zien. We zullen andere taalonderwerpen moeten aansnijden of de onderwerpen op een andere manier moeten bespreken. Het is de vraag of we daarin zullen slagen. Mocht u in de loop der tijd denken: „dat kan ik beter!", schroom dan niet het estafettestokje van ons over te nemen. We zijn immers nu al bijna tien jaar aan het woord.

De doelgroep van een woordenboek

In 1992 kwam iemand op het idee om een elektronisch Esperantowoordenboekje, *Esperantor I*, op de markt te brengen. De initiatiefnemer was geen esperantist, maar dat leek hem voor zo'n eenvoudige taal als het Esperanto geen bezwaar. Hij selecteerde gewoon 4000 vertalingen uit het tweetalige Prismawoordenboek van A.J. Middelkoop en klaar is Kees. Het resultaat was helaas bedroevend, maar toch ook leerzaam. Het verschaft ons namelijk enig inzicht over hoe een absolute beginner omgaat met een tweetalig woordenboek. Hieruit kunnen we lessen trekken voor de toekomst, wanneer er een nieuw tweetalig woordenboek Esperanto-Nederlands en Nederlands-Esperanto wordt voorbereid.

Samenstellingen

In het deel Esperanto-Nederlands van het Prismawoordenboek zijn samenstellingen zoveel mogelijk vermeden. Het voordeel hiervan is dat dit deel van het woordenboek lekker dun kan blijven. De woorden voor *Esperantor I* zijn geselecteerd uit deze beperkte woordenlijst, waaruit later het deel Nederlands-Esperanto automatisch is gegenereerd. Het gevolg is dat je in *Esperantor* tevergeefs zult zoeken naar vertalingen voor woorden als „toevoegen", „opnieuw", „steunen", „ruilen", „bestuur", „bijeenkomst", louter omdat deze woorden in het Esperanto met een samenstelling worden uitgedrukt (*aldoni, denove, subteni, interŝanĝi, estraro, kunveno*). Veel beginners realiseren zich dus vaak niet dat het deel Esperanto-Nederlands bewust „onvolledig" is gebleven. Vaak zullen beginners een „moeilijk" woord niet kunnen vinden, omdat men niet weet dat je van een samengesteld woord meestal alleen de samenstellende delen kunt opzoeken. Ook ontstaan er problemen als men nog niet zo bedreven is in het opsplitsen van samenstellingen.

Stel een beginner zoekt *senchava* op. Hij bedenkt zich dat het vast om een samenstelling gaat, waarvan hij het woordje *sen* al kent, zodat hij alleen nog maar **chava* hoeft op te zoeken. Dat zal dan tevergeefs zijn, omdat hij het woord had moeten opsplitsen als *senc-hava*.

Bij het samenstellen van een nieuw woordenboek dient men zich de vraag te stellen of het terecht is, dat samenstellingen niet als ingang zijn opgenomen in het deel Esperanto-Nederlands. Immers, het zijn beginners die het woordenboek het meest zullen gebruiken, en juist deze groep heeft problemen met deze werkwijze. In veel andere tweetalige Esperantowoordenboeken is er overigens voor gekozen om de samenstellingen wél op te nemen. Aan deze keuze hangt natuurlijk een prijskaartje, want zo'n woordenboek wordt wel veel dikker. We wachten de discussie af.

Neologismen

Zoals gezegd is de maker van *Esperantor I* uitgegaan van de lijst Esperanto-Nederlands waarin samenstellingen als *malrapida, malbela* niet als ingang zijn opgenomen. De neologistische tegenhangers van deze woorden (*lanta* en *hida*) echter wel. Het gevolg is dat wanneer een gebruiker van de *Esperantor* bijvoorbeeld de vertaling van „weinig" opzoekt, hij het amper gebruikte neologisme *poka* als vertaling krijgt voorgeschoteld in plaats van het hoogfrequente *malmulta*.

Dringend aan vervanging toe!

Je kunt je dus de vraag stellen of je in een woordenboek zonder nadere toelichting de ingang *poka* met bijbehorende vertaling kunt opnemen. Het is te overwegen om via een symbool of afkorting duidelijk te maken dat het hier om een literair en laagfrequent woord gaat. Een beginner realiseert zich immers niet dat als *poka* vertaald wordt met „weinig", dat het omgekeerde dan niet altijd opgaat.

Doelgroep

Een tweetalig woordenboek is een onmisbaar hulpmiddel voor iedere esperantist. Dat betekent dat er dus rekening moet worden gehouden met een betrekkelijk brede doelgroep. De doelgroep varieert van de beginner die moeite heeft met samengestelde woorden en niet weet dat er verschil is tussen bijvoorbeeld *mava* en *malbona* tot de meer gevorderde die even wil opzoeken wat klaproos, klompvoet of gordeldier is in het Esperanto. Als in een volgende uitgave van het woordenboek met bovengenoemde punten rekening wordt gehouden, zal een eventuele *Esperantor II* er misschien wat beter uit gaan zien. (Het elektronische woordenboekje *Esperantor I* is besproken in de *Fenomeno* van september 1992.)

De vertaling van „moeten"

De meest voor de hand liggende vertaling van het Nederlandse hulpwerkwoord „moeten" is *devi*:

Mi devos labori hodiaŭ vespere.
Ik moet vanavond werken.
Ĉiuj civitanoj devas obei al la leĝo.
Alle burgers moeten de wet gehoorzamen.

Wanneer „moeten" niet zozeer een verplichting aanduidt, maar eerder een morele plicht, wenselijkheid, advies, dringend verzoek enz., is het vaak fraaier om de wensende wijs (de werkwoordsvorm op *-u*) te gebruiken:

Oni ne vendu la haŭton antaŭ ol mortpafi la urson.
Men moet de huid niet verkopen voordat de beer geschoten is.
La infanoj ne faru tiom da bruo.
De kinderen moeten niet zo veel herrie maken.
Ook in bijzinnen komt deze vorm veel voor:
La policanoj kriis al la spektantoj ke ili marŝu plu.
De agenten schreeuwden tegen de toeschouwers dat ze door moesten lopen.

Om een noodzaak aan te geven kunnen we ook vaak het werkwoord *necesi* gebruiken:

Okaze de fajro necesas (oni devas) tuj malplenigi la konstruaĵon.
In geval van brand moet men het gebouw onmiddellijk ontruimen.

„Moeten" kan ook een logische gevolgtrekking aangeven. Behalve devi gebruiken we dan ook vaak bijwoorden als *certe, nepre, kredeble* enz.

Certe okazis io, ŝi estas tute ekster si.
Er moet iets gebeurd zijn, ze is helemaal van streek.

Als „moeten" een gerucht of bewering uit de tweede hand aangeeft, kunnen we deze betekenis omschrijven, bijvoorbeeld als volgt:

Onidire lia patro estas tre malsana.
Zijn vader moet erg ziek zijn.

Voor de betekenis „zich niet kunnen bedwingen" komen we de uitdrukking ne povi ne tegen:

Li estas tiel simpatia, ke oni ne povas ne ŝati lin.
Hij is zo sympathiek, dat je hem wel aardig moet vinden.

De constructie„had moeten" wordt vertaald met *estus devinta* of, in modern taalgebruik, kortweg *devintus*:

Kiaj belaj floroj! Tion vi ne devintus fari!
Wat een mooie bloemen. Dat had je niet moeten doen!

OEFENING: *Vertaal in het Esperanto (soms zijn natuurlijk meerdere oplossingen juist):*

1. De lastige kinderen moesten nablijven en strafwerk schrijven.
2. Volgens het weerbericht moeten we een prachtig weekend krijgen.
3. Je moet Spaans spreken om voor deze baan in aanmerking te komen.
4. We moeten samen eens wat gaan drinken.
5. Ik moest wel lachen toen de vlieg over mijn grote teen liep.
6. Hij is zo grijs, hij moet minstens 80 jaar oud zijn.
7. Ik had nooit met haar moeten trouwen!

Enigmo

Ĉi-sube videblas tri kolumnoj. Plenigu en la mezan kolumnon kompletajn vortojn, kiuj samtempe formas la lastan parton de la unua vorto kaj la unuan parton de la lasta vorto. Punktoj kaj strekoj indikas kiel longaj iĝu la plenigotaj vortoj. Ekzemple en *vi..mi* plenigeblas la dulitera kompleta vorto *ŝi*, kreante la vortojn *viŝi* kaj *ŝimi*. Kiam la substrekitaj literoj estas metitaj unu post la alian, aperas proverbo. La solvon ni publikigos en la sekva numero.

fi . _ . remo
homo . _ . . racio
super _ . . . . turo
tri . . _ . mino
pro . _ . . . . mento
pome _ . . molo
for _ . . fabla
devo _ . . pano
kara . . _ dio
timi . . _ do
lego . _ . tenadi
bone . . . _ logo
plenda _ . kano
sali . _ sperto
en _ . . dukto
esti . _ opa
pri . _ . . tono
se . . _ . baso
paro . . _ beto
rea _ . . . fiko
akordi _ . . diro
ovo . . _ . . lino
de . _ . . . galo

Uitwerking oefening

1. La malbonkondutaj infanoj devis resti post la lecionoj kaj skribi punlaboron.
2. Laŭ la veterprognozo ni havos belegan semajnfinon.
3. Necesas (Oni devas) paroli la hispanan lingvon por kandidatiĝi por ĉi tiu posteno.
4. Ni foje iru kune al trinkejo.
5. Mi ne povis ne ridi kiam la muŝo paŝis sur mia granda piedfingro.
6. Li estas tiel griza, certe li aĝas (li devas aĝi) almenaŭ okdek jarojn.
7. Mi neniam devintus (estus devinta) edziĝi al ŝi!

Deze keer bieden we u een vertaaloefening Nederlands-Esperanto aan en geven we een voorbeelduitwerking van de vertaaloefening Esperanto-Nederlands van het maart-aprilnummer.

Vertaal in het Esperanto:

Natuur gaat de beurs op

Op de website van het Wereld Natuurfonds (www.wnf.nl) kun je voor vijftig gulden een zogenaamd natuuraandeel kopen. Het aandeel ziet eruit als een diploma met een versierde rand en handtekeningen. Je geld gaat onder meer naar een gorillareservaat in Kameroen. Op het aandeel prijkt een logo van Fortis. Dit conglomeraat van banken en verzekeraars is sponsor van de actie. Even verder neuzen op internet en je ontdekt dat de bank MeesPierson bij Fortis hoort en een vestiging heeft in Indonesië. Indonesië? Eens rondbellen. Bingo. Vette kans dat MeesPierson financier is van palmolieplantages, waarvoor op grote schaal regenwoud wordt gekapt en verbrand, bevestigt een insider. Misschien moet het WNF ook de KLM maar te hulp roepen. De zwaan is vast bereid de ontheemde orang-oetan gratis op haar rug mee te nemen naar de gorilla's in Kameroen. De kringloop mooi gesloten en nieuwe natuur in optima forma. Natuurmonumenten kan niet achterblijven en wil een AEX. Natuur als Ajax. Daar hangt voor de bezoeker wel een prijskaartje aan. De oude grap van Koot en Bie – een loket voor bijna elk bospad – is absurd genoeg niet absurd meer. “Goed idee om wandelaars, nog veel meer dan nu, zelf te laten betalen voor hun hobby”, schrijft Volkskrant-redacteur Frank Kalshoven in zijn vaste column. Wageningse onderzoekers willen de entreeprijs hoger maken naarmate het stuk natuur meer “speciale waarde” heeft. Die er desnoods aan moet worden toegevoegd. Deze logica zal leiden tot de aankoop van sterspelers: zeearend, lynx, otter. Er zal sprake zijn van tegenvallende dieren en dieren op de reservebank. Van transfers. Misschien zelfs van geldwolven. Zo wordt de economie niet groen, maar het groen wordt economie. De natuur wordt big business. Straks is er geen ontsnappen meer mogelijk aan het domein van de markt.

Koen Vink, in: *Milieudefensie,* juni 1999

Voorbeelduitwerking van de vorige vertaling (mei-juni 1999)

In het spoor van Varankin en Schwartz

In de komende nummers leiden we u door onze congresstad Berlijn. Eerst een literaire ontmoeting, want Berlijn vormt vaak het decor van heel wat literaire Esperantowerken en speelt er zelfs vaak een hoofdrol.

Waar precies men in juni 1928 onder Berlijn een ondergrondse, een *metropoliteno*, heeft gebouwd, wordt in de gelijknamige naam van Vladimir Varankin niet aangegeven. Alleen een historicus die gespecialiseerd is in ondergrondse spoorwegen en die toegang heeft tot de juiste archieven, zou de plaats kunnen aanwijzen waar ingenieur Berg een ondergrondse in Berlijn heeft gebouwd: "Als een chirurg sneed men zijn buik open en nam het binnenste eruit."

Toch hoeven de literatuurliefhebbers dit jaar in Berlijn niet bedrogen in hun verwachtingen uit te komen. Een bezoek aan een Varankin-tunnel ter ere van de auteur van *Metropoliteno* – een boek dat door W. Auld wordt gezien als een "gewichtig testament, dat we met respect moeten waarderen", behoort niet tot de mogelijkheden. Wel zal het mogelijk zijn om met de ondergrondse (met een herinnering aan Varankin) een bezoek te brengen aan een andere literair heiligdom. Wederom betreft het om een verwijzing naar de metro in een "zeer beminnelijk boek dat tot de laatste pagina blijft boeien" (P. Thorsen): *Kiel akvo de l' rivero* van Raymond Schwartz. Deze keer gaat het niet om een ondergrondse, maar om een bovengrondse metro, die in 1928 al uit de tijd was. Volgens *Metropoliteno*: "tegenwoordig bouwt men geen bovengrondse metrobanen meer in Berlijn. Ze zijn onpraktisch, storen het straatverkeer en maken veel lawaai" (p. 44). Het lawaai van de hoogbaan (*Hochbahn*) was voor de bewoners van ten minste één Berlijnse wijk geen al te grote bron van ergernis, ondanks het feit dat "al voor 6 uur de *Hochbahn*, het belangrijkste vervoersmiddel in deze wijk, over een brugachtige hoogbaan boven de Bülow-straat, langs de woning van mevrouw Stechen rolde, op weg naar het station Nollendorfplein". Misschien uit de tijd, naar nog steeds actueel. En hiermee kan men niet alleen langs de winkel van weduwe Stecken gaan, maar ook langs de woning erboven, aan de Bülow-straat 102 – tweede verdieping rechts (p. 122), waar Pierre Touchard, de Franse hoofdfiguur van *Kiel akvo de l' rivero* in Berlijn logeerde. Men hoeft er niet alleen langs te gaan, men kan ook uitstappen in de Bülow-straat om voor nummer 102 even stil te staan en weg te dromen. Misschien bestaat nummer 102 niet meer. Misschien is het verbouwd, misschien is de nummering gewijzigd. De UEA-vertegenwoordiger van Berlijn zou me deze informatie ongetwijfeld meteen kunnen verstrekken, maar ik wil er zelf achterkomen. Zelf een ere-ontdekkingsreis maken naar een deel van de literaire erfenis van het Esperanto.

Paul Gubbins, in: *Esperanto,* maart 1999

Fondaĵo Jules Verstraeten

Het fonds Jules Verstraeten werd gesticht om de man die dezelfde naam draagt te eren ter gelegenheid van zijn erkenning als ere-voorzitter van *La Verda Stelo,* de Antwerpse Esperantogroep. Het doel is een financiële reserve aan te leggen, die kan worden gebruikt voor noodzakelijke herstellingen en aanpassingswerken aan het Esperantohuis, gelegen aan de Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.

Het huis, dat wij reeds van 1980 betrekken, lijdt aan verouderingsverschijnselen en is dringend aan herstelling toe. Vooral het dak moet volledig worden vernieuwd. De fondsen zijn daarvoor gedeeltelijk aanwezig, maar ontoereikend. Daarom doen wij een oproep om het fonds opnieuw te spijzen. En de gelegenheid ligt voor de hand.

In het magische jaar 2000 wordt Jules Verstraeten niet alleen 85, hij zal dan ook zijn jubileum 50 jaar lid van de Belgische Esperantovereniging vieren. Jules Verstraeten zegt:

"Heel nederig durf ik veronderstellen dat men deze gebeurtenis niet ongemerkt zal laten voorbijgaan. Maar het zou mij een groot genoegen doen indien men zou afzien van elk publiek huldebetoon – ik acht mijzelf slechts een eenvoudig lid of medewerker van de Esperantobeweging die enkel zijn verdomde plicht doet om hardnekkig de Internationale taal Esperanto te propageren.

Met het huis in Antwerpen beschikken wij over een uitvalsbasis waarvoor men ons in Esperantokringen in het buitenland benijdt. Elke buitenlandse bezoeker drukt zijn bewondering uit voor wat de Vlaamse Esperantobond daarmee bereikt heeft en stelt het als voorbeeld.

Als lid van La Verda Stelo – gedurende 50 jaar – stel ik voor uw sympathie te betuigen door een financiële bijdrage aan het "Fondaĵo Jules Verstraeten", opdat wij als groep onze activiteiten ten voordele van het Esperanto in Vlaanderen en in het buitenland zouden kunnen voortzetten."

Giften kunnen worden overgemaakt op rekeningen: 402-5510531-55 of 000-0265338-43, telkens met de vermelding "Fonds Jules Verstraeten". Giften vanaf 1000,– BEF komen in aanmerking voor een belastingsvermindering.

La Konkordo – de Esperantoclub van Kortrijk nodigt uit op zondag 5 september voor:

- een geleid bezoek aan het Vanbiervliet-fonds (de Esperanto boeken-en tijdschriftencollectie van de stedelijke bibliotheek)
- gezamelijk middagmaal;
- bezoek aan het bekende vlasmuseum.

Meer informatie over hoe je kan inschrijven vind je op de flap van dit nummer.

Vanwege de clubs

La Ponto – de Noord-Limburgse Esperantoclub nodigt uit om deel te nemen aan de Limburgse Dag, die dit jaar plaats heeft op zaterdag 28 augustus 1999 in Bree.

Op het programma staan o.a. ontvangst op het gemeentehuis door de burgemeester, wandeling door het oude stadscentrum met een bezoek aan het Heimat-museum o.l.v. jan Bovendeerd; een broodmaaltijd, een wandeling door de Botanische Tuin en een bezoek aan de Sint-Trudokerk met zijn middeleeuws altaartriptiek; een bezoek aan de gerestaureerde Pollismolen, een watermolen in een prachtig natuurkader; en het Pijpmuseum. De dag wordt afgesloten met een warme maaltijd in restaurant "Pollismolen".

Deelnameprijs bedraagt 900,– BEF; inschrijven vóór 1 augustus.

Gelukkig kunnen we voor de komende twee jaar (1999-2000) en voor het voorbije belastingjaar (1998) toch weer een belastingattest bezorgen. Wil u er dus zeker van zijn dat de overheid het Esperanto daadwerkelijk steunt, doe dan zelf een gift aan de Vlaamse Esperantobond. Giften vanaf 1000 BEF komen in aanmerking voor zo'n attest. We geven hier een overzicht van het belastingvoordeel dat u kan genieten (op basis van een gift van 1000 BEF):

Inkomen (1997)	belasting-voet	belasting-verlaging	eigen aandeel
kleiner dan 335 000	30,9 %	309,–	691,–
335 001-478 000	41,2 %	412,–	588,–
478 001-1 100 000	46,3 %	463,–	537,–
1 100 000-1 650 000	48,5 %	485,–	515,–
1 650 000-2 420 000	54,1 %	541,–	459,–
meer dan 2 420 000	56,6 %	566,–	434,–

In verband met het Fonds Jules Verstraeten *kunnen we nu reeds melden dat een eerste bijdrage werd overgemaakt. De club van Aalst,* La Pioniro, *maakte een bedrag over van 20 000 BEF. De Vlaamse Esperantobond dankt de club voor haar financiële en activieve steun.*

Waar spreekt men Esperanto?

Kie oni parolas Esperanton?

Ĉu vi ne ofte aŭdas tiun demandon? Parolante kun alia esperantisto en la ĉeesto de neesperantistoj, plej ofte oni unue demandas: Kiun lingvon vi parolas, kaj post la klarigo ke estas Esperanto, la sekva demando venas tuj: Kie oni parolas ĝin? Kion respondi? Mi kutime diras, ke ekzistas homoj dise en la tuta mondo, kiujn oni povas kontakti pere de la jarlibro aŭ pere de la Pasporta Servo. Sed nun mi havas pli bonan respondon al tiu demando. Venontjare kiam iu demandas al mi, kie oni parolas Esperanton, mi respondos: En Esperantio. Kaj kie estas Esperantio? En Belgio – en Antverpeno – en La Verda Stelo – tute simple. Tiel estas, mi scias, ĉar mi estis tie. Antaŭ nelonge mi partoprenis klubkunvenon en La Verda Stelo, kaj kvankam la prelego (escepte) estis en la nederlanda lingvo, ĉar la prelegintо (kiu parolis pri gestolingvo de mutuloj) estis neesperantisto, mi spertis antaŭe kaj poste ke la homoj tie tute nature parolas Esperanton, kompreneble kun mi kiel eksterlandano, sed ankaŭ inter si. Tio estis speciale agrabla travivaĵo, kiun mi neniam forgesos. Gratulon al La Verda Stelo pro tio. Vi havas ion treege valoran. Gardu kaj flegu ĝin.*

Henning Hauge, Danlando

(* toevoeging van de redactie)

Senlime

Neem deel aan de Drie-landen-ontmoeting georganiseerd door Senlime, de Esperantovereniging van Euregio Maas-Rijn, in Vaals (NL) op zaterdag 26 september 1999. Inlichtingen krijg je bij: Klaus Hogen, Im Pesch 20, D-52136 Herzogenrath. Telefoon: 00 49 2406 7809; fax: 00 49 2406 7706; E-post: hogen@t-online.de.

Faulhaber-weekeinde

Het weekeinde gaat dit jaar door van 17 tot 19 september 1999 in domein Mennorode te Elspeet. Het thema is "Geld" met lezingen van Loes Demmendaal, "Belastingen en water"; Mark Van den Bempt, "De euro"; Joost Witteveen, "Vrij kopiëren maakt geld onbelangrijk"; Johan Swenker, "Winkelen op Internet"; Leen Hordijk, "Eerlijk bankieren"; Anne Amblès, "De invloed van het kapitaal" en Jean Codjo, "Armoede en rijkdom in de wereld".
De ernst van het onderwerp wordt op aangename manier onderbroken door muziek met een lezing van Astrid Hanke over de komische opera "Der Wildschütz", samenzang o.l.v. Hans ten Hagen en een muzikaal optreden door Fred en Liesbeth de Geus. Ook de boswandeling en het cabaret van Fraŭlino Barlaston zullen bijdragen aan het gevariëerde programma van dit weekeinde.

De kostprijs varieert van 165,– tot 215,– NLG (± 3000 à 3900 BEF). Inschrijven bij Hans ten Hagen, Middenweg 587, 1704 BH Heerhugowaard, Nederland.

Mensen ontmoeten is één van de belangrijkste doelen van het Esperanto. Maar reizen is zowel tijd- als geldverslindend. Een goed alternatief is dus corresponderen. Dat kan via KSM (zie Horizontaal 1999/3, p. 17). Sommige landelijke verenigingen hebben een eigen correspondentiedienst. Zoek je bijvoorbeeld een pennenvriend in Japan, dan kan je je wenden tot:

Koresponda Servo de JEI
Sinzyuku-ku Waseda-mati 12-3
Tokio, 162-042 Japanio.

Vermeld bij je aanvraag je leeftijd, geslacht, beroep, interessegebieden... en stuur twee internationale antwoordcoupons mee.

Voor de gelegenheid publiceren we hier ook twee individuele correspondentieaanvragen.
De eerste komt van een 30jarige vrouw uit Tsjechië: Lenka Klubalová, Ranské Dubenky, 58853 Tsjechië.
Zij wil corresponderen over diverse onderwerpen.

De tweede is van een 30jarige man uit Togo. Hij houdt van muziek, sport en literatuur.: Woudji Kossi Super, s/c Sogné Yaovi Théodore, IEPD Zebe, BP 114 Aneho, Togo
Woudji zegt ook dat hij van reizen houdt en hoopt België te kunnen bezoeken. Hij is ook lid van Pasporta Servo.

Boontje komt om zijn loontje

In het tweede nummer van dit jaar besteedden we aandacht aan Guido Gezelle n.a.v. het Gezellejaar (de honderste verjaardag van het overlijden van de dichter). Maar naast Gezelle wordt ook Louis Paul Boon, die twintig jaar geleden overleed, herdacht.

Waar we met het Esperanto nog kunnen bogen op enkele mooie vertalingen van gedichten van Gezelle – in de bundel *Se aŭskultas la animo,* die n.a.v. dit Gezellejaar wordt heruitgegeven, met Boon zijn we minder gelukkig. Volgens de bijzonder nauwkeurige bibliografie van de Nederlandse Letterkunde in Esperantovertaling van Petro De Smedt werd tot nog toe geen enkel werk van Boon (zelfs niet gedeeltelijk) in het Esperanto vertaald.

Voor wie de zeer persoonlijke stijl en het sterk regionaal gekleurde taalgebruik van Boon kent, zal dat geen verwondering wekken. Bovendien heeft niet iedere Esperantospreker de capaciteiten van een literair vertaler en verder hangt het altijd af van de individuele ondernemingszin van iemand die er een groot deel van zijn vrije tijd in wil steken, want ook financiële fondsen of een pro forma betrekking met veel vrije tijd tijdens de eigen werkuren, zijn er niet. Anderzijds is het jammer, want Boon neemt in de Nederlandse literatuur toch een niet onaanzienlijke plaats in. Keer op keer werd hij vanuit de Vlaamse literaire wereld voorgedragen als kandidaat voor de Nobelprijs literatuur.

Maar Boon was ook sterk geëngageerd in de arbeidersbeweging. Denk bijvoorbeeld aan het boek *Pieter Daens*, de basis voor de succesrijke verfilming door Stijn Coninckx waarmee die enkele jaren geleden een Oscarnominatie in de wacht sleepte.

Boon was sterk sociaal geëngageerd. In de periode dat hij actief was, kende ook het Esperanto een sterke opgang in de arbeidersbeweging. Een onverwachte echo daarvan vinden we terug in *De Kapellekensbaan,* één van de meesterwerken van Boon uit 1953. In het hoofdstukje "In december" (L.P.B., De kapellekensbaan, Amsterdam, Arbeiderspers, 10de druk 1973, p. 77) lees je: "ik spaar een weinig geld en koop mij soms een boek... ik ga naar voordrachten en meetingen en spreek seffens met mijn nieuwe makkers in het esperanto over sociale veranderingen... ik help een transportstaking organiseren en sta weer op straat met mijn voeten in de sneeuw en in het slijk van december..."

Natuurlijk mag je een romanpersonnage niet verwarren met een echte persoon, maar de werken van Boon hebben een sterke autobiografische inslag, zodat men uit deze passage kan besluiten, dat Boon in ieder geval contact heeft gehad met het Esperanto en wist welke impact het heeft gehad binnen de arbeidersbeweging. Het feit dat hij Esperanto vermeldt, duidt er ook op dat die impact groter is geweest dan we nu beseffen en dat we er alleen nog op kunnen terugzien als op een verloren kans (welke ook de oorzaken van dat verlies mogen zijn).

Hoewel ikzelf het boek tijdens mijn studentenjaren heb gelezen, is die passage niet in mijn geheugen blijven hangen. Niet in het minst omdat ik in die tijd nog geen contact had gemaakt met Esperanto – behalve in negatieve zin in de college's Algemene Taalwetenschap, waarin Esperanto werd afgedaan als niet behorend tot het onderwerp van deze taalwetenschap.

In Aalst bereidt men momenteel een Boon-viering voor. Kristiaan Van Ingelgem is aangezocht om een cantate te schrijven. Die wordt op zondag 19 september 1999 om 16.00 uur op de beiaard van Aalst uitgevoerd door Frank Deleu. Naar aanleiding van die opdracht (her)las hij het boek en zo werden wij op die passage geattendeerd. Wie het beiaardconcert wil bijwonen – dat ook enigszins een hommage wordt aan Petro Desmedt – gedreven Esperantoleraar – die afscheid neemt als stadsbeiaardier van Aalst – kan het op de bewuste dag vanop een terrasje op de Grote Markt van Aalst gratis bijwonen.

De herkomst van het Esperanto

De beschrijving van Zamenhof over het ontstaan van het Esperanto dat we in ons vorige nummer aanvatten, gaat als volgt verder:

Ik begon woorden te vergelijken, er bepaalde, constante relaties in te zoeken en elke dag gooide ik heelder reeksen woorden uit het woordenboek en verving ik die grote hoeveelheid door één enkel achtervoegsel dat een bepaalde relatie aanduidde. Ik merkte toen, dat een grote hoeveelheid stamwoorden (zoals moeder, smal, mes, enz.) gemakkelijk konden worden vervangen door afgeleide woorden en dat die stammen dus uit het woordenboek konden verdwijnen. Het mechanisme van de taal lag als het ware in de palm van mijn hand, en ik begon systematisch te werken, met liefde en hoop. Kort daarna had ik de hele grammatica en een kleine woordenlijst samengesteld.

Hier is de juiste plaats om in 't kort uit te wijden over het materiaal voor de woordenlijst. Reeds veel vroeger, toen ik bezig was alle overtollige elementen uit de grammatica te verwijderen, wilde ik de principes uit de economie ook voor de woordenschat gebruiken. Ik was er immers van overtuigd dat een woord gelijk welke vorm kon aannemen, als men het maar eens was over de "essentiële betekenis" van elk woord. Dus vond ik gewoon woorden uit, er wel voor zorgend dat ze zo kort mogelijk waren en geen overbodige letters hadden. Ik hield mezelf voor dat in plaats van het woord ***interparoli*** (met elkaar praten), dat 11 letters telt, men die idee even goed met het woordje "pa" zou kunnen uitdrukken, dat slechts twee letters heeft. Dus stelde ik een matematische reeks van de kortste en gemakkelijkst uit te spreken lettercombinaties op. Aan elke combinatie gaf ik een bepaalde betekenis. (Bijvoorbeeld: a, ab, ac, ad,... ba, ca, da,... e, be, ce,.... aba, aca,... enz.) Maar die idee gaf ik snel op, want ik ondervond dat die woorden moeilijk te leren waren en dat het nog moeilijker was hun betekenis te onthouden. Reeds toen raakte ik ervan overtuigd dat het basismateriaal voor de woordenschat Romaans-Germaans moest zijn, slechts daar veranderd waar de regelmaat en andere prioritaire voorwaarden van de taal dat vereisten. Zo stond ik stevig met beide voeten op de grond, en ik merkte dat de bestaande talen een grote voorraad kant en klare, internationale woorden hebben. Alle volkeren kennen deze woorden en zij vormen een grote schat voor een toekomstige internationale taal. En uiteraard gebruikte ik die schat.

In 1878 was de taal zo goed als klaar, hoewel de taal die ik toen "lingwe uniwersala" noemde nog sterk verschilde van het huidige "Esperanto". Ik sprak er toen over met mijn makkers (ik zat toen in de achtste klas van het gymnasium). De meerderheid voelde zich aangetrokken tot het project en was gecharmeerd door de onwaarschijnlijke eenvoud van de taal en begon ze te leren. Op 5 december 1878 vierden wij de geboorte van de taal. Tijdens het feest werd er in de nieuwe taal gesproken en we zongen enthousiast de hymne waarvan de eerste strofe aldus luidt:

> Malamikete de las nacjes
> Kado, kado, jam temp' esta!
> La tot' homoze in familje
> Konunigare so deba.

(In het huidige Esperanto: *Malamikeco de la nacioj falu, falu, jam tempo estas! la tuta homaro en familion unuiĝi devas.* – In Nederlandse vertaling: Vijandschap van de naties val, val, het is er tijd voor! De hele mensheid moet zich verenigen in één familie.)

Op tafel lagen, naast de grammatica en de woordenlijst enkele vertalingen in de nieuwe taal.

Daarmee eindigde de eerste fase. Ik was nog te jong om reeds met mijn project voor het voetlicht te treden en ik besloot nog een 5tal jaren te wachten. Tijdens die periode zou ik ijverig de taal bijschaven en uitproberen. Een half jaar later rondden wij onze middelbare studies af en gingen uit elkaar. (wordt vervolgd)

Esperanto bestaat meer dan honderd jaar. In 1923 gaf Edmond Privat een geschiedenis over de eerste jaren van het Esperanto uit. Omdat veel van die geschiedenis intussen vervaagd is – er zijn nog weinig mensen die de eerste pioniers hebben gekend – brengen wij „Hoofdstukken uit de Esperantogeschiedenis", een keuze van vertaalde fragmenten uit dat standaardwerk.

In april 2000 nodigt de Vlaamse Esperantobond alle Europese Esperantosprekers uit op het derde Europees Esperantocongres te Oostende. Het congres staat in het teken van ecologie en gaat onder de titel: *Ecologie, sleutel voor het derde millennium.* Het start op donderdag 27 april en wordt afgesloten op maandag 1 mei 2000.

Het voorlopige programma ziet er als volgt uit:

donderdag 27 april: 15.00 tot 18.00 uur, ontvangst van de deelnemers in het station en het Feestpaleis. Om 20.00 uur officiële opening met verscheidene programmapunten.

Op vrijdag 28 april: Colloquium in het Europees Parlement te Brussel: "Dialoog met de Europese burger". Per trein naar Brussel, geleid bezoek aan de stad en middagmaal in het Europees Parlement. Van 14.00 tot 16.00 uur diverse lezingen. Na een pauze, slotzitting van 16.15 tot 17.30 uur.

Zaterdag 29 april: bezoek aan het ecologie-centrum van Oostende, bezoek aan het provinciaal domein van Raversijde met resten van de *Atlantic Wall* (de versterkte verdedigingsgordel die door de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog langs de Belgische en Noord-Franse Noordzeekust werd aangelegd), het domein van wijlen Prins Karel, de ruïnes van een dorpje... Ondertussen zijn er lezingen over de *Atlantic Wall*. 's Avonds banket en ontspanningsavond.

Zondag 30 april: Eukumenische gebedsdienst in de Kapucijnenkerk (in het Esperanto) of een voordracht in het nieuwe Vrijzinnige Laïciserend Centrum, verder zijn er lezingen over de Noordzee en oude en nieuwe zeevaarttechnologie.

Maandag 1 mei: Om 9.30 plechtige slotzitting in het Feestpaleis. Na de middag is er nog mogelijkheid voor een toeristische uitstap naar Brugge en andere bezienswaardigheden.

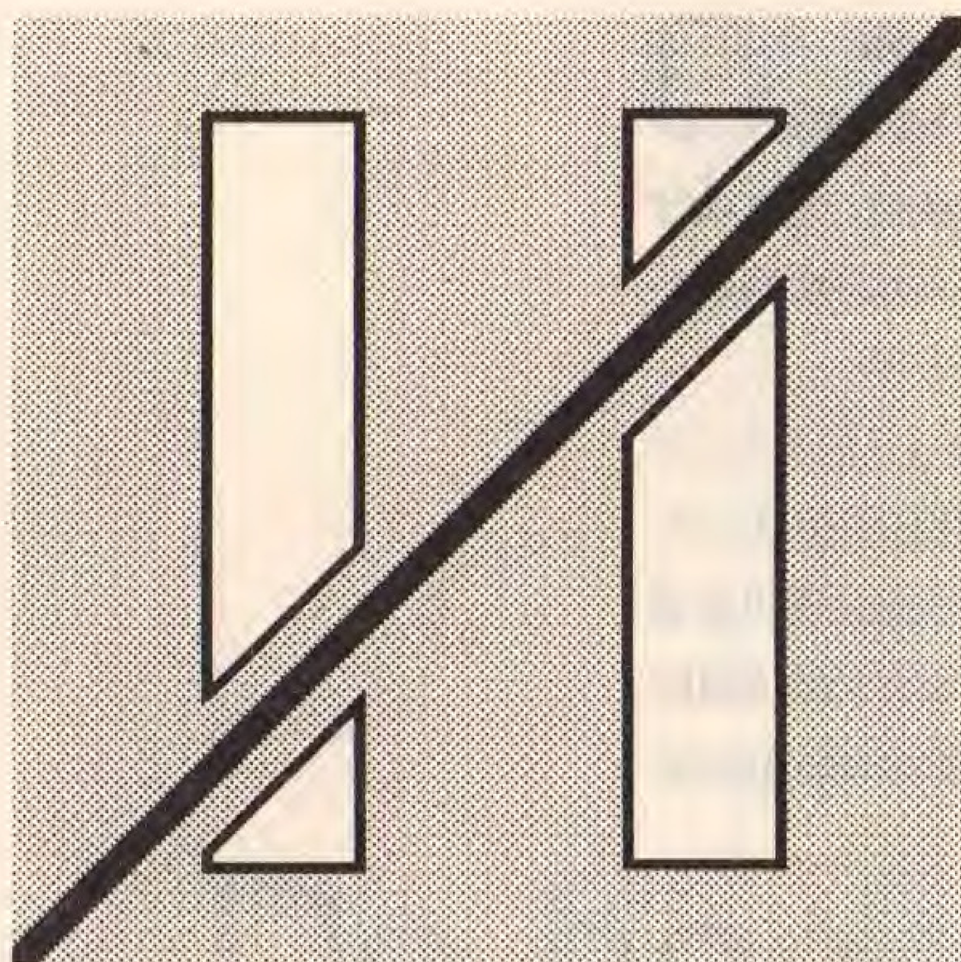
Quo vadis? - Kien vi?

Reiswijzer naar Esperanto-ontmoetingen

Als gevolg van de campagne waarin we kandidaten voor het Europees Parlement peilden naar hun mening over het Esperanto, hebben enkelen reeds toegezegd enkele programmapunten van het congres te zullen deelnemen.

Om het congres voor buitenlandse gasten nog aantrekkelijker te maken, voorzien wij ook in begeleiding om reeds vanaf 21 april een prettig verblijf te verzekeren. Oostende is een uitstekend uitgangspunt voor een bezoek aan de haven van Zeebrugge, de mondaine badplaats Knokke-Heist, de typische stadjes Veurne en Ieper, de oorlogsmonumenten uit de Eerste Wereldoorlog (o.a. de vele soldatenbegraafplaatsen, internationaal gekend als *Flanders Fields*) en het Vredesmuseum in Diksmuide, de dodengang en tal van andere historische sites. Door zijn centrale ligging is Vlaanderen zeker vlot bereikbaar voor de meeste Europese Esperantosprekers.

Nieuwsbrief

Zoekt U informatie over Esperanto?

Vlaamse Esperantobond
Frankrijklei 140 – B-2000 Antwerpen

Tel.: (03) 234 34 00
Fax.: (03) 233 54 33

E-adres: esperanto@agoranet.be
www: http//esperanto.agoranet.be

Taalproblematiek

Consuls

België heeft 317 ereconsuls die vrijwillig een aantal Belgische belangen in het Buitenland verdedigen. Slechts weinigen zijn voldoende Nederlandstalig.

(Uit een parlementaire vraag van kamerlid Yves Leterme aan minister Eric Derycke)

Scheepvaartbegeleiders

"Ondanks de hypermoderne apparatuur moet toch soms de vraag worden gesteld waartoe dat allemaal dient als je weet dat bepaalde bemanningen gewoon geen woord Engels verstaan..."

(*Het Volk,* 23.4.99, over de Schelderadarketen)

Psychologische grens

De oude culturele schema's zijn een rem op de mobiliteit van de werknemers. De eentaligheid van de Luikenaars blijft de belangrijkste van deze culturele hinderpalen.

(Artikel over Nederlandse bedrijven die werknemers zoeken in het grensgebied, *Le Soir,* 8.5.99)

Vlaams Centrum in Japan viert 25ste verjaardag

Het *Belgium Flanders Exchange Center* (BFEC), een stichting volgens Japans recht, viert in 2000 zijn 25ste verjaardag. Dit wordt gevierd met een tweede *"Taste of Flanders Festival"*, gespreid over heel Japan. Het BFEC organiseert o.m. lessen Nederlands en creëert een kader waarin Vlaamse en Japanse bedrijven elkaar kunnen ontmoeten.

(Persmededeling Vlaamse Regering)

Belg spreekt beter Engels dan tweede landstaal

71 % van de Vlamingen heeft Frans geleerd, tegenover 51 % van de Walen Nederlands. De Belgen vinden van zichzelf dat ze zich beter in het Engels dan in de andere landstaal kunnen uitdrukken.

(*De Morgen,* 20.5.99, over een enquête in opdracht van Tibem, een vereniging die ijvert voor tweetaligheid)

Cultureel Dorp van Europa

"Met gebaren en met mijn ogen." Antwoord van een Italiaanse gast in Wijk aan Zee, cultureel dorp van Europa, op de vraag "Hoe communiceert u [met de Nederlanders]?"

(Van Gewest tot Gewest, *NPS-Nederland* 3, 23.5.99)

Esperanto

Dictee

Op zaterdag 20 maart 1999 won Arthur Jacob, Esperantospreker en lid van de Kortrijkse Esperantoclub, het Groot Nederlands Dictee georganiseerd door het Davidsfonds in het Vlaamse Parlement.

Esperanto-auteur voorzitter

Op 14 mei 1999 verkoos ACEC, de Catalaanse schrijversbond, de Esperanto-auteur Manuel de Seabra voor een periode van vier jaar tot voorzitter. ACEC is een beroepsvereniging van schrijvers die in Catalonië wonen. Onder de meer dan driehonderd leden bevinden zich bekende Spaanse en Catalaanse schrijvers, maar ook Poolse, Duitse en Chinese.

(Ret-Info, Heroldo)

Faust in Esperanto

In de vorige aflevering van deze rubriek werd de uitgave van Faust in het Esperanto aangekondigd. Dank zij het radiostation Deutsche Welle kan de "Osterspaziergang" nu ook via het Internet in het Esperanto beluisterd worden. Ga naar www.goethe-bytes.de, klik op "Archiv" en kies *Aus Faust – Der Osterspaziergang in Esperanto.* Op de computer moet wel de nieuwste versie van *RealPlayer* geïnstalleerd zijn.

(Ret-Info)

Diversen

Alcatel: communautaire voetangels

Naar aanleiding van FTI Technoland in april organiseerde Alcatel een Internet-wedstrijd met "bekende Vlaming" Nic Balthazar. Ook Franstaligen deden mee, maar zij konden de discussies in het Nederlands niet volgen. Alcatel besloot dan maar het Engels als voertaal te gebruiken. (*De Morgen,* 21.4.99)

Tips voor verkopers op Europese handelsbeurzen

Simpele zaken als het gebruik van meerdere talen in productinformatie worden soms over het hoofd gezien door onervaren standhouders uit andere culturen. Denk eraan dat Europa als markt vergelijkbaar is met de Verenigde Staten, maar dan met minstens 24 nationale regeringen en nog meer talen.

(Eén van de vijf tips van Herbert Nestler in *AMI,* april 1999)

De teksten met de gegevens over de programma's van de clubs moeten op de redactie toekomen vóór 1 augustus 1999. Laattijdige programmawijzigingen kunnen naar de redactie worden gestuurd en worden op de INFOpagina opgeslagen, zodat men via de computer het juiste programma kan opvragen. De publicatie van redactionele teksten is gratis. Voor advertenties raadplege men het Esperantocentrum te Antwerpen.

Voor een tot op het laatste ogenblik actueel programma van de Vlaamse Esperantoclubs, raadpleeg INTERNET,

http://www.esperanto.be/fel/nl/grupoj.html

AALST

La Pioniro

De vergaderingen hebben plaats in het Cultureel Centrum "De Werf", (lokaal 3), Molenstraat, Aalst. De avonden beginnen om 20.00 uur. Inlichtingen bij Hugo Dossche, Asserendries, 103, 9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.

Zondag 19 sept.: Buiten het clubprogramma: Boonviering met beiaardconcert op de Grote Markt 16.00 u. met een speciale attentie voor Petro Desmedt.

ANTWERPEN

La Verda Stelo

Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, in het clublokaal op de eerste verdieping. De clubavond begint om 20.00 uur. Het clublokaal is toegankelijk vanaf 18.30 uur.

Het zomerprogramma van onze club zit in een nieuw kleedje. Het zal wekelijks doorgaan op dondernamiddag vanaf 14.00 u. en op vrijdagavond vanaf 20.00 u. worden herhaald. Het is speciaal gericht op onze cursisten, om hen ook tijdens de vakantie, wanneer er geen cursus is, toch actief met Esperanto bezig te zijn. Natuurlijk verwachten we ook onze vaste leden!

donderdag 1 en vrijdag 2 juli: Infodag over de mogelijkheden van Esperanto in de praktijk en op wereldniveau.

zaterdag 3 juli: Historische wandelzoektocht door Antwerpen.

zaterdag 3 en zondag 4 juli: Vegetarisch weekeinde te Antwerpen.

donderdag 8 en vrijdag 9 juli: We bekijken enkele interessante Esperanto films.

donderdag 15 en vrijdag 16 juli: De Esperanto-grammatica met eenvoudige oefeningentoegelicht .

donderdag 22 en vrijdag 23 juli: Gezelschapsspellen in het Esperanto: van monopoly tot schaak.

donderdag 29 en vrijdag 30 juli: Sessie vertalen en zelf schrijven in het Esperanto.

donderdag 5 en vrijdag 6 augustus: We beluisteren en bespreken radiouitzendingen in het Esperanto.

donderdag 12 en vrijdag 13 augustus: Dia-voorstelling: terugblik op 2 jaar in Japan.

donderdag 19 en vrijdag 20 augustus: Conversatieavond over de aktualiteit in de wereld.

donderdag 26 en vrijdag 27 augustus: Woordenschatoefeningen: op een speelse manier nieuwe woorden bijleren.

Het zomerprogramma wordt gecoordineerd door Lode Van de Velde maar natuurlijk is de actieve inbreng van alle deelnemers en belangstellenden welkom.

BRUGGE

Paco kaj Justeco

Indien niet anders vermeld, hebben onze bijeenkomsten plaats in Hof van Watervliet, Oude Burg 27, 8000 Brugge. De vaste bijeenkomst valt op de 2de donderdag van de maand en begint om 19.30 u. Speciale bijeenkomsten worden afzonderlijk aangekondigd. Inlichtingen: dhr. G. Maertens, tel.: (050) 35 49 35.

donderdag 9sept.: aanvang van het werkjaar 1999-2000.

zaterdag 25 sept.: vanaf 10.00 uur: Infodag met start beginnerscursus.

BRUSSEL

Esperantista Brusela Grupo

Ook in Brussel komen Esperantosprekers geregeld samen, zowel Nederlands- als Franstaligen. Onder hen zijn er ook enkele Europese ambtenaren, zodat wie echt een beeld van de mogelijkheden van de internationale taal wil krijgen, daar eens een kijkje moet gaan nemen. Het programma van de club wordt maandelijks vastgesteld en het is niet altijd mogelijk een uitgebreid overzicht in Horizontaal te publiceren. Wekelijkse samenkomst op woensdag van 18.30 tot 20.00 uur. Wetenschapstraat, (metro Kunst/Wet) Nadere inlichtingen kan je terecht bij Hélène Falk, Eikenlaan 7, 1640 Sint-Genesius-Rode, tel.: (02) 358 42 14.

Elke woensdag (behalve 4 augustus) informele samenkomsten ten huize van Hélène Falk, Eikenlaan 7 (vooraf aanmelden).

GENT

La Progreso

Iedere 4de vrijdag van de maand clubvergadering in ons lokaal "La Progreso", Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77. De bijeenkomst begint om 20.00 uur. Tijdens het schooljaar zijn er conversatieavonden op de 2de dinsdag (19.00-20.45 u.) in de Volkshogeschool, Bargiekaai 1 (1ste verdieping). Inlichtingen bij Katja Lödör, tel. (09) 230 16 77 of (09) 221 10 02.

Geen clubactiviteiten tijdens de zomervakantie, we starten opnieuw in september. Op 7 september start alvast een tweewekelijkse Esperantocursus voor gevorderden.

HASSELT

Esperanto Hasselt

We vergaderen tweemaal per maand op dinsdag van 20.00 tot 22.00 uur in het CC van Hasselt. De eerste vergadering van de maand is er een programma, tijdens de tweede leidt Jan Bovendeerd een cursus "Spreken in Esperanto". Inlichtingen over het programma kan je krijgen bij Marcel Aerts, tel.: (011) 25 34 67.

KALMTHOUT

La Erikejo

De 3de donderdag van de maand om 20.00 uur in restaurant Cambuus, Heidestatieplein 10, 2920 Kalmthout, tel. (03) 666 42 58. Inlichtingen: Wim De Smet, Hertendreef 12, 2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.

De club heet de deelnemers aan de afgelopen cursus hartelijk welkom en

hoopt dat ze zich zullen ontpoppen tot actieve leden en Esperantosprekers.

donderdag 15 juli: Samenzijn rond een etentje of een drankje. Inlichtingen bij de secretaris.

KAPELLE

Esperanto-Grupo "Meza Zelando"

Omdat wij niet over een vast lokaal beschikken, worden we telkens bij een ander clublid te gast ontvangen. Onze avonden, gewoonlijk de laatste vrijdag van de maand, beginnen om 19.30 uur. Inlichtingen over het programma en de plaats van samenkomst bij Sally en Dies Krombeen, tel.: (0113) 34 15 63 of bij afwezigheid bij Rie en Kees Dentz, tel.: (0118) 61 48 34.

KORTRIJK - ROESELARE - TIELT

Koninklijke Esperantogroep La Konkordo

De stadsbibliotheek van Kortrijk beschikt over een uitgebreid Esperantofonds. Er is steeds gelegenheid dit fonds te bezoeken na afspraak met Jean-Pierre Allewaert, tel.: (056) 20 07 96. Clubavonden vinden plaats op de 4de maandag van de maand om 19.30 uur in CC Oude Dekenij, Sint-Maartenskerkhof, 8500 Kortrijk. Voor inlichtingen: Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: (056) 20 07 96 / Piet Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: (051) 56 90 30.

zondag 5 sept.:Zoektocht door Kortrijk. Voor meer info, zie flap!

LEUVEN

Esperanto 3000

Wij leven mee met de studenten, ons seizoen loopt van september tot juni. De woensdagavond is onze vaste avond: "Laborvespero" op de 1ste en 3de woensdag; op de 2de woensdag van de maand ons speciaal programma tijdens VESPERO 3000. Start om 19.30 uur in het Cultureel Centrum, Romaanse Poort, Brusselsestraat 63 (bij het ziekenhuis).

woensdag 1 sept.: Werkvergadering: terug naar school.

woensdag 8 sept.: Vespero 3000: het juiste programma meegedeeld.

Esperantocursussen: zaterdag en zondag 23 en 24 okt.: Spoedcursus.

Woensdag 27 sept.: Start beginnerscursus.

LONDERZEEL

Informatie en contact: Frederik Vanden Brande, Hof ter Winkelen, Holle Eikstraat 25, 1840 Londerzeel. Tel.: (052) 30 01 66, fax: (052) 30 53 65.

In september start opnieuw een basiscursus in het vooruitzicht van het Europees Esperantocongres dat van 27 april tot 1 mei 2000 in Oostende wordt gehouden.

Belangstellenden kunnen nu al contact opnemen met de heer Vanden Brande op bovenstaand adres.

OOSTENDE

La Konko

De vergaderingen gebeuren in de voormalige stadsschool "Vercamer", Northlaan 14, Oostende-Mariakerke. Inlichtingen bij dhr. Marc Cuffez, tel. 0477/58 42 11 (GSM) of bij Raymond Wylleman, tel.: (059) 50 27 08.

De leesnamiddagen gaan door op maandag.

TIENEN

La Hirundo

Alle vaste activiteiten van de club vinden plaats in de Donystraat 8 te 3300 Tienen (stadsplan op verzoek). Elke laatste maandag van de maand is er clubavond (Vespero). De Csehcursus (directe methode) loopt van begin oktober tot begin mei (± 50 uur) in de avondschool van het Provinciaal Instituut voor Secundair Onderwijs, elke dinsdagavond van 19.00 tot 21.00 uur. (± 1,– EUR per lesuur!) De club telt een 70tal leden uit Vlaanderen en Wallonië, onder wie een aantal scouts. Om de twee jaar: weekendexcursie naar buitenlandse Esperantosprekers (2 dagen). Alle binnen- en buitenlandse Esperantosprekers zijn van harte welkom.

Voor alle info: Bert Boon, Merelhof 8, 3300 Tienen. Tel.: (016) 81 52 46 – Fax: (016) 81 10 96.

11 en 12 sept.: Tweedaagse uitstap naar Edenkoben (D) en Betschdorf (F). Bezoek aan de wijngaarden van Anton Kiefer en aan een pottenbakkerij.

Reeds nu kunnen wij onze nieuwe cursus aankondigen: vanaf 10 okt. elke dinsdag van 19 tot 21 uur in PITO, Alexianenweg, Tienen.

FLEJA

Fleja knoopt opnieuw aan met haar zondagavondprogramma. Elke 1ste en 3de zondagavond van de maand in het Esperantohuis vanaf 20.00 u.

zaterdag en zondag 3-4 juli: Fleja weekend met o.a. Algemene ledenvergadering, wandelzoektocht door Antwerpen, voordracht over vegetarische voeding en een bezoek aan een middeleeuws café. Inschrijvingsformulier: zie flap van dit nummer.)

ROTTERDAM

Merkurio

Wij komen samen op de eerste en derde woensdag van de maand – uitgezonderd in juli en augustus – in het Centra Oficejo, Nieuwe Binnenweg 176, Rotterdam. We beginnen om 19.45 u. Gasten zijn altijd welkom.

Bij de Vlaamse Esperantobond staat de uitgave van drie novellen van Felix Timmermans op stapel. Het betreft "Ik zag Cecilia komen" (*Ceciljan mi vidis veni*), "De zeer schoone Uren van Juffrouw Symforosa, Begijntjen" (*La tre belaj horoj de Fraŭlino Simforoza, Begineto*) – een werk dat in 1922 bekroond werd met de Belgische Staatsprijs voor Nederlandse Proza – en de heruitgave van "Driekoningentriptiek" (*Kristnaska Triptiko*). De uitgave zal ruim 100 pagina's omvatten met tekeningen van Felix Timmermans zelf. Om dit boek zo ruim mogelijk over heel de wereld te verspreiden en zo de Vlaamse cultuur uit te dragen, trachten we de kostprijs van dit boek te drukken. Daarom wordt de voorintekenperiode (speciale prijs van 450,– BEF (11,16 EUR – verzendingskosten inbegrepen) verlengd tot 1 september 1999. Nadien zal het op de Esperantomarkt worden gelanceerd tegen 520,– BEF (12,89 EUR) (+ portkosten). Bij voorintekening worden uw naam en woonplaats in het boek vermeld onder een *Tabula Gratulatoria*.

Contactadressen van Esperantoclubs

AALST *La Pioniro*, H. Dossche, Asserendries 103, B-9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.
ALKMAAR Hans ten Hagen, Middenweg 587, NL-1704 BH Heerhugowaard, tel.: (072) 571 79 18.
ALMELO G.C.A.M. Dercks, Ootmarsumsestraat 47, NL-7607 AX Almelo, tel.: (0546) 819403.
ANTWERPEN *La Verda Stelo*, p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen, tel.: (03) 234 34 00.
BEVERWIJK *Stelrondo* Rob Moerbeek, Zwaansmeerstraat 48, NL-1946 AE Beverwijk, tel.: (0251) 23 10 79.
BRUGGE *Paco kaj justeco* G. Maertens, Prins Leopoldstraat 51, B-8310, St.-Kruis-Brugge, tel.: (050) 35 49 35.
BRUSSEL H. Falck, Eikenlaan 7, B-1640 St.-Genesius-Rode, tel.: (02) 358 42 14.
DEN HAAG *Internationaal Esperanto-Instituut (IEI)* Riouwstraat 172, NL-2585 HW Den Haag, tel.: (070) 355 66 77. — (TANEF) G. van der Horst, Hengelolaan 1158, NL-2544 GT Den Haag, tel.: (070) 366 65 47.
DEN HELDER Esperanto-klubo Den Helder, Postbus 140, NL-1780 AC Den Helder.
DEURNE (TANEF) E. Spitaels, tel.: (03) 658 74 20.
DEVENTER J.S. Douma, Rembrandtkade 177, NL-7412 HL Deventer, tel.: (0570) 61 83 04.
EINDHOVEN R. Bossong, Floraplein 23, NL-5644 JS Eindhoven, tel.: (040) 211 41 62.
ENSCHEDE (NEJ-sekcio) De Vluchtestraat 1-402, NL-7423 BE Enschede, tel. (053) 433 26 40.
GENK W. Minnen, Loskaaistraat 6, B-3600 Genk, tel.: (089) 35 07 13.
GENT *La Progreso* Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, B-9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77.
GRONINGEN Esperantocentrum, T.W.S. Mansholtstraat 25, NL-9728 MC Groningen. tel.: (050) 527 45 72 of (059) 849 14 88 — *Esperanto-Nederland* Arubastraat 12, NL-9715 RW Groningen, tel.: (050) 577 59 54.
HAARLEM-HEEMSTEDE *Komprenado faras pacon* C. Duivenvoorden-Kors, Kamerlingh Onnesstraat 40, NL-2014 EM Haarlem, tel.: (023) 524 57 13.
HASSELT Marcel Aerts, Lazarijstraat 122, B-3500 Hasselt, tel.: (011) 25 34 67.
HELMOND Toine Gremmen, Nassaustraat 3, 5707 HL Helmond, tel.: (0492) 54 44 72.
'S HERTOGENBOSCH S. Bosga, Rijzertlaan 46, postbus 2141, 5202 CC 's Hertogenbosch.
HILVERSUM A.J. Middelkoop, Jonkerweg 11, NL-1217 PL Hilversum, tel.: (035) 624 33 20.
HOUTHALEN Alfons Lijnen, Grote Baan 156, B-3530 Houthalen, tel.: (011) 52 20 74.
KALMTHOUT *La Erikejo* W. De Smet, Hertendreef 12, B-2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.
KAPELLE *Zelanda Esperanto-grupo* Sally en Dies Krombeen, Vijverstraat 3, NL-4421 AW Kapelle, tel.: (0113) 34 15 63.
KORTRIJK *La Konkordo* P. Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: (051) 56 90 30 — Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: (056) 20 07 96.
LEUVEN *Esperanto 3000* R. Goris, Rue Ménadastraat 44, 1320 Hamme-Mille, tel.: (010) 86 01 12. E-mail: r.goris@planetinternet.be
LIMBURG A. Claessen, Zonnebloemstraat 13, B-3590 Diepenbeek, tel.: (011) 32 36 03. – J. Vandebergh, Ambachtstraat 39, B-3530 Houthalen-Helchteren, tel.: (011) 52 19 43 (kantoor). – J. Bovendeerd, Veenmosstraat 3, B-3650 Lanklaar, tel.: (089) 65 95 82. – H. De Munck, Tiendenstraat 16, B-3520 Zonhoven, tel.: (011) 81 30 82 – H. Schutters, Panhovenstraat 10, B-3930 Peer, tel.: 011 63 55 92.
MIDDELBURG zie KAPELLE
OOSTENDE *La Konko* Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, B-8400 Oostende, tel.: 0477/58 42 11 (GSM). – Raymond Wylleman, tel.: (059) 50 27 08.
ROESELARE zie KORTRIJK
ROTTERDAM J. Quispel, Maarland 4, NL-3075 JV Rotterdam, tel.: (010) 419 82 01. — *Merkurio* P. Schuil, Viskaarweg 145, NL-3192 DM Hoogvliet, tel.: (010) 416 14 49.
TERNEUZEN *Zeland-Flandruja Esperanto-Grupo* J. den Toonder, Axelsestraat 6, 4537 AJ Terneuzen.
TIELT zie KORTRIJK
TIENEN B. Boon, Merelhof 8, B-3300 Tienen, tel.: (016) 81 52 46.
TURNHOUT Daniel Van Herpe, Koningin Fabiolalaan 2, 2360 Oud-Turnhout, tel. (014) 45 13 29.
VOORBURG *Esperantogroep Voorburg*, M.H. Erasmus-van Zadelhoff, Laan van Oostenburg 40, NL-2271 AP Voorburg, tel. + fax: (070) 38635 29; E-mail: erasmusz@worldonline.nl.
WIJLRE *Esperantogrupo Marnolando*, Tienbundersweg 38, NL-6321 CR Wijlre, tel.: (043) 450 12 48.
ZAANDAM *Esperantocentrum* PB 433, NL-1500 EK Zaandam, tel.: (075) 616 69 31.

Andere nuttige adressen

Vlaamse Esperantobond/Flandra Esperanto-Ligo Frankrijklei, 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00, Fax.: (03) 233 54 33. – Elektronisch adres: Esperanto@agoranet.be.
Vlaamse Esperanto Jongeren Vereniging/Flandra Esperanto Junulara Asocio p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00.
Esperanto-Nederland Arubastraat 12, NL-9715 RW Groningen, Nederland. Tel.: 00 31 50 577 59 54.
Hoofdkantoor van de Esperanto Wereld-Vereniging/Centra Oficejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, tel.: 00 31 10 436 10 44.
Esperanto Scoutsvereniging/Skolta Esperanto-Ligo (SEL) Arie Bouman, Driesdreef 8, B-9030 Gent. Tel.: (09) 227 48 41.
Association pour l'Esperanto, p/a Marcel Delforge, rue des Glaciéres 16, B-6001 Charleroi (Marcinelle). Tel.: + fax: (071) 43 14 13. – Elektronisch adres: apesp@infonie.be.

Bestuursleden van FEL

Flory Witdoeckt (Voorzitter), Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14; Fax: (059) 80 23 42.
Johan Van Eenoo (Ondervoorzitter), Stationsstraat 27, 8380 Lissewege. Tel./Fax: (050) 55 07 12. E-mail: dancanto@agoranet.be.
Ivo Durwael (Secretaris), Paul Gilsonlaan 5, 2650 Edegem. Tel.: (03) 440 30 92. E-mail: ivo@fel.agoranet.be
Roland Rotsaert (Kassier), Visspaanstraat 97, 8000 Brugge. Tel.: (050) 33 00 04 E-mail: rotsaert@agoranet.be
Walter Vandenkieboom, Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14.
Eddy Raats, Volhardingsstraat 79, 2650 Edegem. Tel.: (03) 449 69 30. E-mail: eddy@agoranet.be

Voor club, cursus of conversatieronde

SUBTEKSTE

Conversatiecursus, samengesteld door Paul Gubbins op basis van een bloemlezing van teksten uit het tijdschrift MONATO. Via allerlei vragen en opdrachten wordt de deelnemer aangezet tot actief taalgebruik. De teksten en onderwerpen zijn zeer verscheiden en enigszins volgens moeilijkheidsgraad ingedeeld. Zit je met je club een beetje op dood spoor, dan is deze cursus een uitgelezen middel om de trein weer op de rails te zetten...
De losbladige uitgave in een plastic mapje maakt uitbreiding door tussenvoeging in de toekomst mogelijk.

Subtekste, Paroligaj kaj perfektigaj ekzercoj. D-ro Paul Gubbins. Antwerpen, Vlaamse Esperantobond, 1999. 76 p. A4. Prijs: 484,– BEF/12,– EUR (+ verzendingskosten).

Weldra verschijnt een nieuw ontspanningstijdschrift in eenvoudige taal die het Esperanto toepast op diverse gebieden zonder zich te richten tot de Esperantobeweging als dusdanig.

A m U z E

wordt een tweemaandelijks tijdschrift. Het eerste nummer is voorzien voor eind juli. Daarna zullen er nog twee nummers verschijnen in 1999. Het tijdschrift omvat 24 pagina's (+ cover op luxe-papier). Formaat: 15,5 x 21,5 cm. Uitbreiding naar 32 in de toekomst wordt in het vooruitzicht gesteld.

De prijs:	voor 1999 (3 nrs)	9,00 EUR
	voor 2000 (6 nrs)	18, EUR
	voor 1999 en 2000 samen (9nrs)	24, EUR

Abonneren kan via de Vlaamse Esperantobond

(prijzen in BEF respectievelijk: 363,–; 726,–;968,–)